

Zondagsschoolboekje

Titel: Te laat

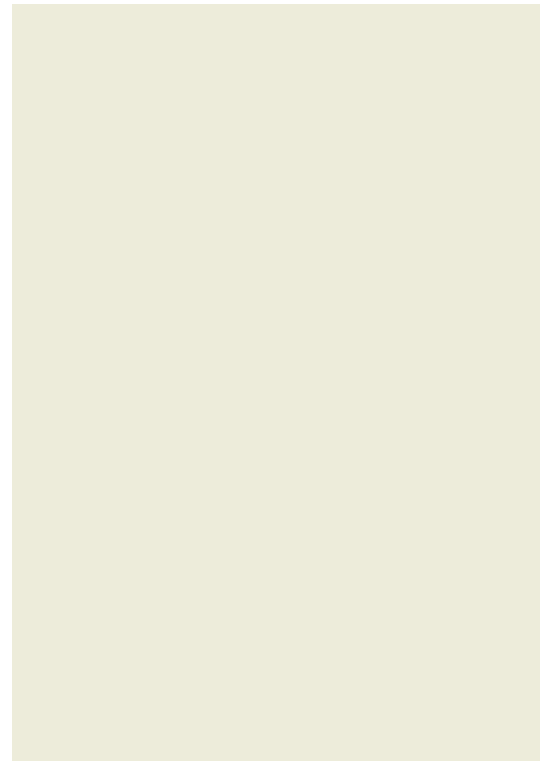
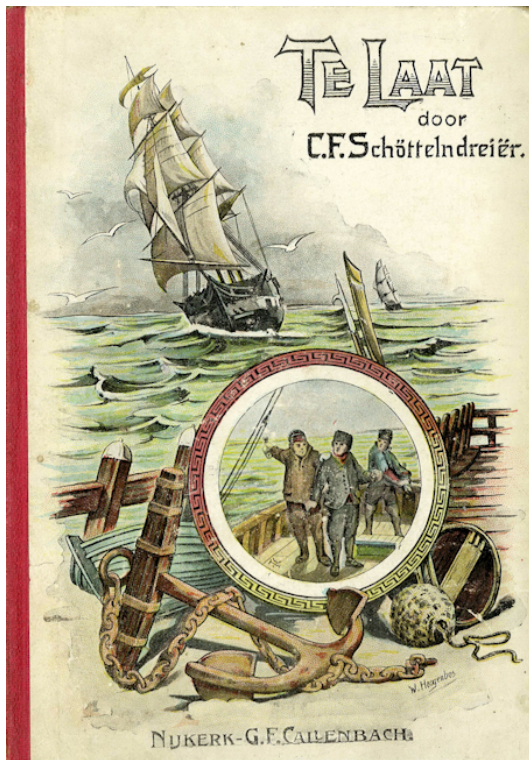
Auteur: C.F. Schöttelndreiër

Illustrator: W. Hoogenbos

Uitgever: G.F. Callenbach, Nijkerk

Druk: 3

Jaar van uitgave: 1905

T E L A A T

EEN VERHAAL

DOOR

C. F. SCHÖTTELNDREIËR

Derde druk

NIJKERK — G. F. CALLENBACH.

zoo ik hem daar niet vind, dan kom ik eerst terug, vóór ik verder ga zoeken."

Nog een haastigen groet, en — de boer had zijne woning verlaten om in den donkeren avond zijn verdwaalden zoon te zoeken.

Wel mocht hij verdwaald heeten, de jonkman, van wien hier sprake is. Niet in dien zin, dat hij den weg naar de ouderlijke woning bijster was, en de hoeve „Zorg-vlied" niet zou kunnen vinden. O, neen, want vooreerst was Karel den kinderschoenen al lang ontwassen. Daarbij kon de weg van Alkmaar naar Schagen niet moeielijk te vinden zijn voor iemand, die, als hij, dien weg misschien wel honderdmaal geloopt of gereden had. Van verdwalen in den natuurlijken zin van het woord was dus hier geen sprake. Maar, helaas, wel in de figuurlijke betekenis, waarin dat woord gebruikt wordt, om aan te duiden, dat de voeten zich bewegen op het pad der zonde en des verderfs. Want op dat pad liep hij, en holde hij voort, als een paard, dat den teugel verbroken heeft. Geen ouderlijk vermaan baatte.

Toen hij nog een kleine knaap was, toonde hij reeds bij enkele voorvallen een ontembare inborst te hebben. Door zijne gultenstreken en zijn verzet tegen de ouderlijke bevelen, wanneer die niet met zijne neiging strookten, had hij zich menige kastjdijng berokkend, en zijnen ouders veel droefheid, zorg en kommer veroorzaakt. Toch waren er toen nog oogenblikken, dat de droeve trek om het gelaat zijns vaders, of de traan in het oog zijner moeder uitwerking scheen te hebben. Meer dan eenmaal was het gebeurd, dat hij, na de straf voor de eene of andere verregaande ondeugendeheid, zijne ouders om den hals viel en goede beloften van beterschap gaf. Maar met het opgroeven werden die oogenblikken van zachter gevoel en van berouw al minder. Nu schenen zij geheel verdwenen. Wide hij vroeger nog luisteren naar het ouderlijk woord, thans hoorde hij het met de grootste onverschilligheid aan, of ontving het met schamperen spot.

Welke smart de boer en zijne vrouw daaronder leden,

I.

OP DE HOEVE.

„Ik kan het niet langer uitstaan," zeide boer Pieter Thijssen, terwijl hij het boek dicht sloeg, waarin hij, blijkbaar verstrooid van gedachten, had getuurd en gebladerd en weder getuurd en gebladerd. „Ik moet weten, waar onze jongen is. Het is nu al negen uur. Ik heb hem zoo ernstig vermaand, bijtijds thuis te wezen! — Dora," vervolgde hij tot zijne vrouw, die tegenover hem aan de tafel zat, „ge moet u getroosten, een poosje alleen te blijven. 't Zal, hoop ik, niet lang duren. Ik ben gauw weerom."

De boerin zuchtte. Met een traan in het oog zag zij naar haren man op, die reeds bezig was, zijn jas aan te trekken.

„Waar wilt gij hem zoeken?" vraagde zij, nauwelijks hoorbaar.

„Wel, in de herberg. Daar is hij zeker weer aangeland. Die kwaje jongen! Wij hebben al wat verdriet van hem gehad. Hoe menigmaal heb ik hem met zachtheid vermaand, en met ernst onder het oog gebracht, wat de ellendige gevolgen van zijne losbandige levenswijze zijn zullen. Maar niets helpt. Geen zachtheid, geen strengheid. 't Is alles vergeefs. Ik ben haast ten einde raad. Maar zoolang ik kan, zoolang God mij adem geeft, zal ik niet ophouden, mij tegen zijn zondigen weg in te stellen. Hij is zeker weer in „de Roskam" bij zijn kameraden, die als de pest voor hem zijn. En is hij daar niet, dan zal ik verder zien. Wees maar gerust, Dora, ik laat je niet lang alleen; want

kan iedereen begrijpen, wien het daarbij niet aan gevoel ontbreekt. Maar in 't bijzonder zal het hun duidelijk wezen, die, zelve ouders zijnde, in eigen kind dien stuggen aard opmerken, welke Karel toonde en meer en meer openbaarde. Beider haar was vergrisd; en al mag aangenomen, dat hun leeftijd daartoe bijdroeg, zeker is het, dat de kwellingen, over en door hun kind, die grafbloemen op den schedel vermeerderden en het voorhoofd met rimpels doorploegden.

Hadden zij geen beteren troost gekend, dan dien dit leven geeft, ze hadden zich nog ongelukkiger gevoeld; de wonde in hun hart had nog pijnlijker schrijning gegeven. Dan waren zij misschien bij oogenblikken der wanhoop nabij geweest. Want men moet het maar eens bij ondervinding hebben, hoe vlijmend de pijn, hoe doodelijk het hartzeer is, wanneer het kind, de eenige, geliefd als de appel der oogen, op het hart trapt; op het ouderhart, dat vroeger in zoete droomertjen, allerlei schoone tooneelen in de toekomst schiep, en zich vermeide in de hoop, eenmaal datzelfde kind tot steun en troost, tot vreugd en kroon in den ouderdom te hebben. Men moet dien schoonen droom, die bittere teleurstelling zelf ervaren hebben, om te kunnen beseffen, hoe zwaar dat kruis is; en hoe gemakkelijk de drager daarvan moedeloos en machteloos nederzinkt, als verpletterd onder het gewicht van een ramp, die alle levenslust en levensrust gelijkelijk wegvragt; tenzij de vertroosting, waarop we boven doelden, ruimer doet ademhalen, en hart en schouder sterkt onder den anders al te zwaren last.

Voor al de moeder. Zij dronk vaak diepe teugen uit den beker der verkwikking, die Gods Woord, en in dat Woord, Gods Hand zelve, haar toereikte. Menig stil gebed steeg uit haar binnenste ten hemel op. Thijssen was meer onstuimig van aard. Zij bezat een stillen geest. Maar beider karakter en gemoed werd onder den ploeg der rouwe over hun kind bearbeid en geschikt gemaakt, om het zaad te ontvangen van het Goddelijke Woord, dat slaat, maar ook heelt; dat nederwerpt, maar ook opricht; dat beschaamd maakt, maar

ook blij; blij door het geloof in Christus, die het een Petrus in zijne twijfeling toeriep, en het nog aan allen, die, verbaasd en verlegen, Hem ernstig zoeken, hooren doet: „Wat bij de menschen onmogelijk is, is mogelijk bij God!"

Toen Thijssen buiten kwam, woei een scherpe jacht-sneeuw hem om de ooren. Het was sijn koud, en zoo donker, dat hij nauwelijks den weg kon onderscheiden. Diep in zijne wijde jas gedoken, schreed hij voorzichtig voort tot bij de herberg, wier verlichte ramen reeds op aanmerkellijken afstand zichtbaar waren, en hem deden vermoeden, dat de gelagkamer nog niet ontruimd was.

Op korten afstand gekomen, hoorde hij een verward gedruisch van stemmen. Dat eensklaps overging in een wilden, hollen lach, zooals men dien waarneemt bij menschen, die heel of half bedwelmd, het spreekwoord bevestigen:

„Als de drank is in den man,
Is de wijsheid in de kan."

Thijssen trad binnen en vond zijn zoon met drie zijner kennissen in een toestand, die het midden hield tusschen half en heel bedwelmd. De gevulde glazen stonden voor hen, en allen wedijverden met elkander in een bijzonder soort van geestigheid en kwinkslagen, die in den toestand van opkomende bedwelming groote aantrekkelijkheid schijnt te hebben, maar eigenlijk van zulk min allou is, dat ze in geen fatsoenlijk gezelschap geduld wordt.

Karel had juist het glas in de hand genomen, en zich in postuur gezet, om de aardigheid, welke zooveen de uitharsting van vroolijkheid veroorzaakt had, te beantwoorden, toen zijn blik op de geopende deur viel, waar zijn vader zich vertoonde. Met een droeven, verwijtenden blik zag deze zijn loshandigen zoon aan, deed eene schrede vooruit en riep op een toon van gezag:

„Kom Karel, 't is meer dan tijd. Ga met mij meê."
De besliste toon, waarop deze woorden geuit werden,

weerhielden een oogenblik de schampere woorden, die een der gezellen, op het zien van den ouden boer, aan Karel wilde toefuisteren. Allen zagen hun makker aan, nieuwsgierig of hij zou gehoorzamen of niet.

Maar Karel was reeds opgerozen, dronk haastig zijn glas ledig, groette zijne makkers en trad met zijn vader naar buiten.

Een woest gelach galmde hem na.

„Dat is eerst een zoete jongen!" riep de een.

„Hij is een ezel, een lafaard," schreeuwde de ander.

Karel ving van die laffe spotters slechts eenige woorden op. Maar genoeg, om hem het bloed in het aangezicht te doen stijgen.

Wie een beetje zelfkennis geleerd heeft, weet dat niets meer pijn doet voor het arme, zondige hart, dan bespot te worden. *Valsche* schaamte is er dadelijk bij, om de prikkelen der bliftende spot nog scherper te doen voelen. En natuurlijk heeft zij het hoogste woord, waar de *ware* schaamte reeds half of heel ter deure geweest is.

Zoo ook bij Karel.

Een oogenblik stond hij stil.

Thijssen begreep waarom.

Hij vatte zijn zoon onder den arm, en zeide half gebiedend, half verzoekenderwijze:

„Kom, Karel! blijf daar niet staan. Ga met mij mee. Hoor naar je vader en niet naar die slechte kameraden, wien 't alleen om je geld te doen is. Ze zullen je nog ongelukkig maken."

Half onwillig liet Karel zich wegleiden. Maar den heelen weg over klonken hem nog de schampere woorden in de ooren, die hij bij het verlaten der herberg had opgevangen, en bromde en gromde hij, zooals menschen, die te veel drank gedronken hebben, wel meer doen.

Thijssen kneep de lippen samen en zweeg. 't Kostte hem moeite. Doch hij begreep, dat het verstandiger was, datgene, wat hij te zeggen had, te bewaren tot gelegeren tijd.

Dora had intusschen met angst de minuten geteld en

berekend, hoeveel er verlopen moesten, eer haar man van zijn ontdekkingstocht terug kon wezen. Ze was ten laatste neergeknield bij haar stoel, en had om de redding en het behoud van haren verdwaalden zoon. Nog had ze het „amen", niet uitgesproken, toen het openen der voordeur en de stem van haar man haar zijn terugkomst meldde. Karel was er ook bij, dat hoorde ze terstond aan zijn welbekenden stap in de gang.

„K Dank u, o God!" stamelde zij zacht vóór zich, terwijl ze weer plaats nam. „Door uwe bewaring komt hij thuis."

Karel trad binnen zonder groot en wierp zich op een stoel neder. Met de handen in den zak staarde hij donker voor zich, den blik onlaag.

„Goeden avond Karel!" was het vriendelijke woord van Dora.

Geen antwoord.

„Beste vrouw," zeide de boer, „hij moet eerst wat slapen. Morgen kunnen we verder spreken. Nu moeten we naar bed. 't Is al laat, en rust is voor u ook zeer noodig."

In Karels oog blonk iets dreigends. Met een woesten blik zag hij beurtelings zijn vader en zijne moeder aan. Toen zich oprichtende op zijnen stoel, zeide hij met een heesche stem:

„Ik wil niet naar bed. Ik blijf hier!"

Dora's oogen schoten vol tranen.

„Ge moet naar bed, Karel!" hernam Thijssen, schijnbaar kalm. „Ge moet."

„En als ik nu niet wil?"

„Dan zal ik je dwingen! Karel, noodzaak me niet, om geweld te gebruiken. Zoolang gij in huis zijt, zult je aan 't ouderlijk gezag onderwerpen."

De beradenheid, waarmede deze woorden gesproken werden, maakten zooveel indruk, dat Karel opstond, maar met de tanden op elkaar geklemd.

„Ja, ik word altijd gekoeleneerd. Andere jongens van mijn leeftijd hebben veel meer vrij. Die worden niet uit de herberg gehaald. Ha! 't is ellendig," vervolgde hij, zich

al meer opwindende, „nu heb ik een mooien bijnaam op het dorp... „Zoete jongen"... „alsof ik een kind ben... Ik ben toch al in de twintig..."

„Maar Karel," viel zijne moeder in met hare zachte stem, die soms bij onstuimige tooneelen als thans, bedarend werkte als olie op de bruisende wateren: „Ge zijt toch ons kind. Dat blijft ge, al ben je den kinderschoenen ontwassen. Hoe kunt ge dan meenen, dat het je vader en mij onverschillig is, of ge je goed gedraagt of niet. Wij zoeken je geluk, mijn jongen, dat zoeken uwe makkers niet. Geloof me, je hoort veel te veel naar hunne praatjes. Ge moest niets om hen geven. Stoor je toch niet langer aan hen. Willen zij je bijnamen geven, dat moeten zij weten. Je kunt er des te beter uit zien, dat ze je niet liefhebben. Kom, Karel, doe nu wat je vader je gezegd heeft, en ga naar bed."

Mompelend ging Karel de kamer uit. In zoover scheen het moederlijk vermaan doel getroffen te hebben. Toch was het te vreezen, dat ook hier de schijn bedroeg. De woorden althans, die de ontaarde zoon bij zichzelf prevelde, en die we hier niet zullen herhalen, omdat het vervolg van het verhaal ons den zin daarvan zal vertolken, ademen niet een geest van onderworpenheid en kinderlijk ontzag, maar van een boos opzet.

Thijssen en zijne vrouw sliepen dien nacht niet veel. Wat zou er van hun Karel worden! Het bleek al duidelijker, dat hij met elken dag verder afwaalde van het rechte spoor der gehoorzaamheid aan zijne ouders. Ging hij zóó voort, dan was hun verdriet niet te overzien.

Den volgenden morgen was Karel nog stugger dan gewoonlijk. Dat hij uit de herberg gehaald was, kon hij maar niet vergeten; en de schampere lach van zijne kameraden, hunne beschimping van zijn heengaan, klonk hem gedurig in de ooren. Hij schaamde zich, hen te ontmoeten. Maar, — gelijk het meer gaat, als de ellendige *valsche* schaamte de overhand krijgt, — de slotsom zijner overdenkingen op dat punt was, dat hij zijnen makkers de overtuiging moest geven, dat hij eigenlijk niets om zijn ouders gaf.

Zóó zou hij den smaad uitwischen, dien hij, door zijn gehoorzaam volgen, in hunne oogen, zich had waardig gemaakt.

II.

EEN NOODLOTTIGE STAP.

Een paar dagen later vermaakte zich al wat jong was en kon, op de wijde, bevrozen plassen, die het lage land in die streken bedekte. De meer geoufende rijder koos de breede zacht kronkelende ringsloot, en zwiërde in forsche slagen over de baan, die ook daar geveegd was.

Een groepje boerenzons en knechts wedijverden met elkander, en reden om het snelst. Het ging er vrolijk toe bij die geïnproviseerde hardrijderij. Reeds was zij meer dan ter helfte afgehoopen, toen op vlugge schaats een nieuwe rijder kwam aanzwerven, die zich blijkbaar haastte, om mee van de partij te zijn.

De hardrijders kregen hem weldra in het oog.

„Aha," riep een hunner, „daar komt Karel Thijssen ook aan. Zie, hoe hij zich rept. Ja, man, je komt toch te laat. We hebben zoo gedaan."

„'t Spijt mij niets, dat hij niet mee doet," riep een uit de groep, in wien we den kwant herkennen, die op den bewusten avond in de herberg door zijne kwasi-geestigheid de lachspieren zoo buitengewoon in beweging had gebracht. „Voor mijn part kan hij rondloopen, dat zoete kind!"

Intusschen was Karel nabij gekomen.

„Dag jongetje! Dag lieve kind!" riepen eenigen.

„Wat heb je je aardig laten inpakken!" riep een ander. „Hij moest het mij niet gebakken hebben," viel een derde in. „Ik wou nog lever, dan me als een klein kind te laten behandelen."

„Ik dacht het wel,” bromde Karel bij zichzelf, „dat zo me voor den mal zouden houden.”

Hij stond verlegen, klourde van valsche schaamte, kraaste met zijn schaatsen een krul of wat in den spiegelen den flevloer, en vloekte in zijn hart het oogenblik, dat hij met zijn vader was meesgegaan.

Het ging hem als het meerderen gaast, wien het aan gevastheid of vlugheid van geest ontbreekt, om een gepast antwoord te vinden, en die daarbij den zedelijken moed missen, zich boven de plagerijen en het sarren te verheffen. Hij werd knorriger dan ooit, uitte ten laatste een bitter woord tegen den kwaas-geestigen spotter, die hem het ergste kwelde, schold terug, en ... de hartstochten rezen tot eene bedenkelijke hoogte.

Eensklaps trok Karel zijn mees, dat hij, naar de gewoonte in die streek, steeds in een scheede bij zich droeg.

„Ik zeg je allen, ik geef niets om mijn vader,” riep hij met een van woede trillende stem, „en die er meer van weten wil, moet maar komen, als hij durft.”

„Kijk me dat ventje eens aan!” riep er een uit den troep. „Zou je niet zeggen, dat hij het meent. Pas op, Karel, zie, nu je niet in je rug!”

„Dat doen geen zoete jongens, zoo als hij,” spotte een ander.

Een sarrend gelach ging van alle zijden op. Allen zwierven op vlugge schaatsen om Karel heen, wiens woede ten top steeg. Als een bezetene zwaaide hij het scherpe mes in het rond en stak in den blinde naar ieder van zijne plaaggeesten, die hem nabij kwamen. Zijn klimmende drift vermaakte hen meer dan de hardhertig had kunnen doen. In hun spotlust werden ze al stoutmoediger, trokken hem in het voorbijzwieren aan de slippen van zijn jas of poogden hem de pet van het hoofd te slaan.

Een hevige gil maakte aan het gevecht een einde.

Een der ridders viel met een wonde in de borst neder. Het mes van den woedenden jongeling had ten laatste getroffen en zeer ernstig ook.

In een oogwenk waren de schaatsen afgebonden. Allen

omringden den gekwetste, die hevig bloedend aan hunne voeten lag.

Karel maakte zich uit de voeten. Bieek en ontdaan kwam hij te huis. 't Was al donker. Thijssen en zijne vrouw zaten, als naar gewoonte, aan de tafel in de huiskamer.

„Wat scheelt je, Karel?” vraagden beiden te gelijk, toen ze zijne doodelijke bleekheid zagen.

„Och! niets, mij scheelt niets. Ik verlang naar bed. Ik ben wat huiverig. Misschien wat kou.”

„Waar zijt ge dan toch geweest?” vroegde Dora.

„Op 't ijs, moeder. Ik heb maar wat hard gereden. Als ik wat slaap, zal het wel overgaan.”

Met een wenschte hij „goeden nacht” en verliet de kamer.

Dora schudde het hoofd en zag Thijssen met bezorgheid aan. Deze zat in diep nadenken met gefronste wenkbrauwen.

„Zou er iets gebeurd zijn?” vroegde zij.

„Ik weet het niet,” antwoordde de boer. „Maar zijn voorkomen bevalt mij niet. Hij is zoo gejaagd, zoo zenuwachtig. 't Zou mij niet verwonderen, of hij heeft twist gehad.”

„Dronken was hij niet.”

„Neen, maar wel erg ontsteld.”

„We beleven wat van dien jongen,” zuchtte hij een oogenblik later.

't Werd stil in de huiskamer. Alleen het tikken van de klok en het dof spinnen van de reusachtige kat bij het vuur werden vernomen.

Thijssen en zijne vrouw hoorden noch het een, noch het ander. Hunne gedachten zwierven weg, jaren terug, toen Karel nog als een zuigeling op moeders arm lag en door zijn kinderlijke onvulligheid het hart zijns vaders stal. Hoe menigmaal had Thijssen den geliefden eenling van moeders schoot genomen en aan zijn borst gedrukt. Wat al verwachting voor de toekomst hadden beiden gekoesterd! En nu ... helaas, wat bittere teleurstelling! Wat zou nu de toekomst wel in haren schoot dragen? Don-

kerheid en droefenis zagen ze op hun weg, niets dan ellende op het pad van hun weerbarstigen zoon.

Maar hoor ... wat is dat?

Thijssen en zijne vrouw zagen elkander gelijktijdig aan. „Ik hoor eene deur opengaan,” zeide Dora. „Zou de achterdeur misschien vergeten zijn te sluiten, toen de lamp opkwam?”

„Ik heb haar zelf gesloten en gegrendeld,” antwoordde Thijssen. „Och, het zal de wind wezen.”

„Neen, dat was geen wind. Ik hoorde duidelijk het knarsen van de scharnieren. Er is zeker iemand. Gaat ge niet eens zien?”

Thijssen stond op, stak de lantaarn aan, en begaf zich naar het achterhuis, door Dora gevolgd.

„Wat is dat?” riepen beiden.

De achterdeur stond wijd open.

„Hoe is dat mogelijk?” riep Thijssen. „Ik heb ze sekuur gesloten. Zou de knecht er uit zijn? Hola, Barend!” riep de boer met een forse stem, en liep naar den hoek van het achterhuis, waar de bedstede van Barend was.

Maar deze lag gerust te slapen.

De boer maakte hem wakker.

„Hoe komt de achterdeur open, Barend?”

„Wie ... wat ...?” vroegde Barend, terwijl hij zich de oogen vreesde.

„De achterdeur staat open,” herhaalde Thijssen ongeduldig. „Ik heb haar zelf gegrendeld. Wie heeft haar opengemaakt?”

Barend zette nu op zijne beurt groote oogen op. Hij begreep nu de zaak in kwestie volkomen, maar kon evenmin als zijn baas en diens vrouw de oplossing geven.

Op eens kwam hem iets te binnen. Hij legde den wijsvinger van de rechterhand tegen het midden van het voorhoofd op de manier van iemand, die de oplossing van een moeilijk raadsel gevonden heeft, en zeide halfloed:

„Misschien ... zou Liesbet ook ... Ja men kan niet weten ...”

„Wat praast je toch?” riep boer Thijssen. „Is Liesbet er uit?”

„Ja, ik weet het niet, baas, en ik durf het ook niet voor

vast zeggen. Maar onmogelijk is het niet. Want Jacob van „de Zwarte Hen” heeft al lang een goed oog op haar gehad.”

„Och kom, malle praast,” riep Dora, die nu watte, wat Barend zeggen wilde. „Onze Liesbet is eene trouwe, eerlijke meid, en ligt al lang op bed. Ik zal eens gaan zien.”

Dit laatste had Dora toch eigenlijk mis. De eerzame boerendaern had zich niet te bed begeven. De iijver, om een kleedingstuk, dat noodig herstelling behoefde, netjes en goed op te lappen, had haar doen besluiten, om nog even op te blijven. Toch had de slaap haar verrast. En toen Dora bij haar kwam, zat Liesbet over haar verstelgoed gebogen, rustig te slapen.

„Liesbet, Liesbet!” riep Dora zacht en schudde haar even aan den arm.

„O, vrouw, wat schrik ik daar ... Och, is u het ... Ja, ik had ook zoo'n ergen slaap ... Maar dit jak moet nog af, en ...”

„Liesbet, heb je ook iemand aan de achterdeur gehoord?”

„Aan de achterdeur? Neen, die heeft de boer zelf gesloten.”

„En nu staat zij open.”

„Is Barend er ook uitgegaan; want ... hij is een heele beste jongen, weet u; maar ...”

„Nu, wat bedoel je met dat maar?” viel Dora nu op hare beurt ongeduldig in.

„Och, eigenlijk niets, vrouw, neen niets van betoekenis. Ik wilde alleen maar zeggen, dat hij wel eens redenen kon hebben, om een avondluichtje te gaan scheppen.”

„Mallepraast, Liesbet, Barend sliep als eene roos. Ik zie wel, jij kunt mij ook al geene opheldering geven.”

Dora ging weder haar man opzoeken, die intusschen de openstaande deur had gesloten en behoortlijk gegrendeld, en thans met behulp van zijn knecht bezig was, naasporingen te doen in het ruime achterhuis, of misschien vroomd volk was binnen geslopen. Onmogelijk was het niet, ofschoon geen van beiden zich kon verklaren, hoe iemand van buiten de goed toegeschoven grensels aan de binnenzijde had kunnen wegschuiven. Maar beiden

16

hadden voor en na al zoveel staaltjes hooren vertellen van de weergalooze behendigheid van sommige befaamde inbrekers, dat zij het gansch niet onwaarschijnlijk achtten, in de openstaande achterdeur een proefje te hebben van buitengewone inbrekerskunst.

De verkenningstocht in het achterhuis was spoedig afgelopen, en leverde niets bijzonders op. Dora zocht mede en Liesbet had zich ook aangesloten.

„We moeten verder zoeken,” zei Thijssen, „want als we werkelijk met zoo'n gauwdief te doen hebben, dan kan hij zich wel op eene andere plaats verscholen hebben.”

Allen stemden daarmede in. Onder den indruk van met een dief te doen te krijgen, wapende ieder zich met oenig voorwerp tot aanval of verweer. Behoedzaam schreed de kleine stoet voorwaarts. Geen hoek of hok, geen kast of bergplaats, die men voorbij moest, werd vergeten. Maar alles met even weinig gevolg. Zoo was men het kamertje genaderd, waar Karel sliep.

„Ik kan me niet begrijpen, dat Karel niet komt,” zei Barend, „hij moet wel heel vast slapen, dat hij niets van ons gestommel hoort.”

„Karel is niet wel,” zeide Dora verschooned. „Hij zal in zijn eersten slaap wezen.”

„De deur staat aan,” zeide Thijssen, „ik zal eens naar hem zien.”

„Thijssen nam de lantaarn en trad met Dora het kamertje binnen, terwijl de knecht en de meld aan de deur bleven wachten.

De deuren van de bedstede waren gesloten.

„Hoe nu!” riep Thijssen, „wat wil die jongen met de deuren potdicht. Dat is immers veel te benauwd.”

„Och,” zeide Dora, „hij zal zeker eens goed willen uitwasemen. Maar zoo heel dicht is toch niet goed.”

Met een kreet van verbazing trad zij achteruit.

Het bed was ledig. Het lag daar onsangeroord, zooals zij het 's morgens had gespreid.

16

„Wat is 't, Dora?” riep Thijssen, die nadertrad.

„Ach,” riep ze, op het ledige bed wijzende, „hij is er niet!... Hij is er niet!...”

Thijssen stond een oogenblik verplet. Het raadsel van de openstaande achterdeur was hem opgelost. Karel was er uitgegaan....

„Dat is nog nooit gebeurd,” zeide hij.

„Ja, dat zeg je wel,” zuchtte Dora. „Het wordt hoe langer hoe erger. Wisten we nu maar, waar hij heen is.”

Thijssen schudde het hoofd. De rimpel tusschen de oogen werd dieper. Dora pinkte een traan weg.

Barend en Liesbet voelden iets van de smart, waaronder hun baas en zijne vrouw gebukt gingen.

Zacht stiet Liesbet Barend aan en fluisterde hem toe:

„Gaat ge hem niet zoeken?”

„Ik wil wel,” was het antwoord, „als ik maar wist waar.”

„Baas,” vervolgde hij overluid, „wil ik eensgaankijken, of ik hem vinden kan?”

„Ik ben je dankbaar, Barend, voor je goede bedoeling. Maar ik vrees, dat het niets zal opleveren. Ik weet niet, waar hij is. Ik kan het ook niet gissen. Naar de herberg is hij niet. Want die wordt om dezen tijd gesloten. En verder weet ik niet, waar hij wezen kan; want er is nergens, zoo ver ik kan nagaan, iets aan de hand.”

„Ik weet het ook niet, baas. Maar misschien hoor ik er in de herberg meer van. Ook is het wel mogelijk, dat er van avond een half uurtje later getapt wordt. Dat gebeurt wel meer.”

Thijssen vond het goed. En Barend schoot zijn dikke duffel aan.

Op dat oogenblik werd aan de voordeur geklopt.

„Daar zal hij wezen!” riepen allen tegelijk, en liepen naar voren.

Thijssen deed open.

Onmiddellijk drongen drie mannen binnen.

„Wat beteekent dat?” riep Thijssen, die in zijn late bezoeken dienaren der politie herkende.

17

„We zullen het u terstond zeggen,” antwoordde een der agenten, die het hoofd scheen te zijn. „Kunnen we u even spreken?”

Thijssen ging hen voor naar de woonkamer.

„Gaat zitten,” zeide hij.

De goede man was ontroerd. Hij voorspelde zich niet veel goeds van dit bezoek, en bracht het — kon het anders? — in verband met zijn ontwaarden zoon.

„Wij zullen geen gebruik maken van uwe vriendelijkheid. Onze boodschap heeft haast. We kunnen die echter alleen doen in tegenwoordigheid van uw zoon. Gelief hem even te roepen.”

„Geldt het mijn zoon? ... Wat heeft hij dan gedaan! ... Spreek toch, mannen, spreek! ...” stamelde de boer, die het ergste vreesde.

„We zullen het u terstond zeggen. Roep hem, dadelijk.”

„Hij is hier niet.”

„Wat?” riepen de agenten tegelijk, „niet thuis. Dat is niet waar.”

„'t Is helaas maar al te waar,” zuchtte Thijssen.

„Gij hebt hem laten ontsnappen.”

„Ik ... hem laten ontsnappen ... Ik weet van niets. Ik meende, dat hij sliep ... Maar wat heeft hij dan toch gedaan?” vroegde Thijssen met klimmenden angst. Daarop, zich tot zijne vrouw keerende, vervolgde hij:

„Kom hier, beste Dora, houd je bedaard. Ga zitten. Ziedaar, drink eens een flinke teug koud water ... 't Is een vreeselijke avond! ... God, de Almachtige, sterke ons, om te kunnen dragen, wat Hij ons opiegt.”

Dora's tanden klapperden op het glas, dat Thijssen haar aan den mond hield.

De agenten zagen elkander een oogenblik besluiteloos aan. Daarop volgde een zacht gefluister.

„Wij moeten uw zoon spreken,” herhaalde de chef, zich tot Thijssen wendende. „'t Is niet in uw belang, dat hij hem verbergt. Zoo hij niet terstond verschijnt, zullen we hem zoeken.”

„Maar wat heeft hij dan toch gedaan?” herhaalde de

Te laat

2

18

boer. „Martel mij niet langer. Mijn goede vrouw kan, evenmin als ik, die onzekerheid langer uitstaan. Op mijn woord van eer verklaar ik u, dat mijn zoon niet in huis is; dat hij mijne woning in stilte heeft verlaten, zonder dat een van ons allen weet, waarheen. We ontdekten zijne afwezigheid even vóór uwe komst, en meenden bij uw aankloppen, dat hij het was Gij kwaamt toch niet om hem in arrest te nemen?”

De toon, waarop Thijssen sprak, zijn eerlijk gelaat, alles gaf den dienaren der politie den indruk, dat zij hier niet te doen hadden met iemand, die hen om den tuin wilde leiden.

„Uw zoon wordt beschuldigd van manslag die misschien onwilling was,” liet de chef er haastig op volgen, toen hij zag, welken indruk deze woorden op de diepbedroefde ouders maakten.

Dora was opgesprongen, als had eene slang haar gestoken; maar even schielijk weer neêrgezegen met een gil, die door merg en been drong. Thijssen voelde zijne knieën knikken. Maar de toestand, waarin zijne vrouw verkeerde, deed hem een alterste poging wagen, om zijne zelfheersching niet te verliezen. Hij ving haar in de armen op, ondersteunde haar op haar stoel, en wischte de bittere tranen weg, die langs zijne wangen biggelden, de stomme toeken van zijne diepe smart. Hij had behoefte, om het uit te schreeuwen ... maar hij kleemde de tanden op elkander, boog zich over zijne vrouw en drukte een langen, innigen kus op haar nabeschreid gelaat.

„Mijn ... Karel ... een moor ... de”

„Stil, lieve, stil,” zeide Thijssen op gedempten toon, en leide de hand op haar mond. „Spreek dat woord niet uit. Ik kan 't niet dragen. Gij moet het nooit zeggen Liesbeth, kom hier bij mijne vrouw. Ik zal met deze mannen naar eene andere kamer gaan ... En de barmhartige God geve mij kracht, om te dragen en te zwijgen,” voegde hij er in zichzelf bij.

De drie agenten volgden hem in eene belendende kamer, en gaven op zijn verzoek een omstandig verhaal van het

voorval op het ijs, dat, helaas, zoo treurigen afloop had.
„En is de jongeling dood?” vroeg Thijssen.

„Ja,” antwoordde de verhalen. „Hij is bezweken.”

Thijssen staarde somber voor zich. De krampachtige beweging zijner handen toonde zijn innig, diepgaand zielelijden.

„En kunt gij niet gissen, waar hij zich bevindt?”

Thijssen schudde het hoofd.

De agenten zaten een oogenblik zwijgend. De ongeveinsde smart van het diep ter neêrgedrukte ouderspaar had hen getroffen.

„Wij hebben hier voor 't oogenblik niets meer te doen,” zeide de chef tot zijne beide manschappen. „We zullen gaan.”

Zij groetten den boer en vertrokken.

Thijssen bleef zitten. Maar nauwelijks was hij alleen, of de gespannen trekken van zijn gelaat begonnen te trillen. De teruggedrongen tranenvloed baande zich een uitweg. Hij zonk op zijne knieën, zijn borst zwoegde. 't Was hem benaauwd, tot stikkens toe. Hij had.... Maar een gebed zonder woorden.... 't Was een hijgen naar God, naar Zijne vertroosting... een roepen en schreeuwen der ziel om ontferming voor den schuldigen zoon, voor zijne vrouw en voor zichzelf.

De vreesselijke nacht van verschrikking en rouw ging voorbij.... maar de smart, de vlijmende smart bleef. Zoo vriendelijk kon de winterzon den volgende morgen niet door de vensters schijnen, dat hare stralen eenige verademing zouden hebben aangebracht.

Hun was erger overkomen, dan ooit in hunne bange gedachten was opgekomen.

Hun levensgeluk was van nu af onherstelbaar verwoest.

Toen zijn besluit genomen was, ging hij regelrecht op een der pinken aan, waarop een paar visscherslieden bezig waren eenig werk te verrichten.

„Goeden morgen, mannen!” riep hij hun toe.

„Ook zoo, vriend. — Ge zijt al vroeg in de baan.”

„Ja, ik moet wel. Kan ik je ook even spreken?”

„Jawel, wat is er?”

„Och, kom dan eens even hier. Het is een zaak van belang.”

„Wie ben je dan?”

„Dat zal ik u zeggen, goede vrienden, als je wat dichter bij wilt komen. Want al is hier niemand op het strand buiten ons, zoo ver ik zien kan, won ik toch niet graag uitschreeuwen, wat ik liever onder vier of zes oogen zeg.”

„Wacht, we zijn zoo klaar, maat. Heb maar even geduld.”

Even later stonden de visschers bij hem.

„Nu?” vraagd beiden.

„Kunt ge zwijgen?”

„Dat kunnen we.”

„Zijt ge voor den Prins?”

„Wis en zeker.”

„Ik ook. — Ik kom je een dienst vragen.”

„Zoo! wat dan?”

„Of je een armen vluchteling wilt helpen, om uit de handen der patriotten te ontkomen.”

De visschers keken hem onderzoekend in de oogen.

„Ik ben een arme vluchteling. Ik heb twist gehad met zoon Kees; ¹⁾ van woorden kwam het tot daden. Mijn Oranjebloed raakte aan het koken. In mijn drift sloeg ik wat hard, en ging op den loop. Want mijn tegenpartij heeft machtige vrienden en ik wou niet graag in het cachot.”

„En wat wou je dan?”

„Naar Engeland. De Engelschen helpen, dat ze den boel hier wat recht zetten. Is het geen schande, dat de Keezen onzen goeden, besten Prins zoo koejenereen!”

¹⁾ Gewone scheldnaam in die dagen, waarmee de tegenstanders van den Prins betiteld werden.

OF DE VLUCHT.

Als een dief was Karel uit het ouderlijke huis geslopen; als een gejaagd hert lijde hij voort in den donkeren, kouden winternacht. De vrees, dat hij als moordenaar zou gearresteerd en terechtgesteld worden, gaf zijner voeten vleugelen. Wel wist hij niet zeker, dat zijn slachtoffer bezweken was, maar de breede bloedstroom, dien hij uit de gapende wonde had zien guden, had hem terstond de overtuiging gegeven, dat de wond doodelijk was. De koude nachtwind floot hem om de ooren — hij merkte het niet. Zijn brandende slapen klopten hoorbaar; en ieder oogenblik was 't hem, als hoorde hij den voetstap van zijne vervolgers.

„Voort, voort!” riep hij wild en handenwringende. „Voort voort! Ver van hier!”... En voort ging het, dwars over duin en del, naar 't strand, dan was hij gered.

Bij het aanbreken van den morgenstond kwam de vluchteling in de nabijheid van Egmond-aan-Zee.

„Wat nu te doen?”

Met het daglicht werd hij kalmer. Hij trachtte zich te beraden, waar en hoe zich verder in veiligheid te stellen voor den menschelijken rechter.

Daar ginds lagen de visscherspinken. Konde een van die hem overvoeren naar de Engelsche kust...

Maar dat zou geld kosten. Hij tastte in zijn zak. Veel was het niet, dat hij bij zich had. Maar misschien zou het hem gelukken een eenvoudigen visscher te bepraten, om hem over te brengen.

Hij peinsde en peinsde en vond eindelijk, naar hij meende, een list, om zich te redden. De oneenigheden die destijds (op het laatst der 18e eeuw) de aanhangers van Oranje en de Patriotten verdeelden, en de Oranjegezindheid der bewoners onzer visschersdorpen, zou hem, naar hij hoopte, redden.

„Ja, dat is het. Schande is het. Maar de Pruisen hebben ze al aardig terecht gezet. Onze Willem(¹⁾ spreekt ook een woordje mee.”

„Alles goed en wel, maar als de Engelschen niet helpen, blijft het land niet in rust. De Engelschen zijn machtig, vrienden.”

„Dat 's waar. En ze zijn erg voor Oranje.”

„Kunt ge mij niet overbrengen?”

„Ja wel. Maar dan moet je geduld hebben, vriend, tot vanmiddag.”

„Kan het niet eerder?”

„Neen. Voorsert zijn we niet klaar. Maar al waren we gered, we zouden niet kunnen, om de ebbe. We moeten den vloed afwachten. Dus nog eenige uurtjes geduld.”

Karel moest er genoegen mee nemen. Hij mocht al blij zijn, dat er althans uitzicht was, om zijn geboortegrond te kunnen ontvluchten.

De visschers, vader en zoon, namen hem mee naar hunne woning, en boden hem met de gulheid, die velen visscherslieden eigen is, eenige verversching aan.

Dit was hem niet onwelkom. Ofschoon de vrees, dat de politie hem daar zoeken en vinden zou, hem eigenlijk allen lust tot eten benam.

De morgen ging voorbij. Na den eenvoudigen middagdich begaven de visschers zich naar 't strand, door Karel vergezeld. De pink was weldra zellvaardig, en stak in zee.

Het was voor Karel een groote verlichting, toen hij zich op de golvende vlakke zag, en strand en duinen al kleiner afmetingen schenen aan te nemen.

„Waar brengt gij mij nu heen?” vroeg hij aan den oudsten der visschers.

„Ja, vriendlief, dat weet ik zelf nog niet. We zullen wel Engelsche visschers ontmoeten. En dan kunt ge bij hen overstappen. — Waar kijkt je toch zoo naar, Gij?” vervolgde hij tot zijn zoon, die, met den ktker gewapend, al eenige minuten naar het strand had getuurd.

¹⁾ Prinses Wilhelmina, gemalin van Prins Willem V, zuster van den Pruisischen Koning, in de wandeling Willem(¹⁾ genoemd.

„Daar is wat te doen, vader;” antwoordde deze. „Het heele dorp loopt uit. Het strand is vol menschen.”

De oude visscher nam den ktker.
„Ja, waarlijk, Gij, je hebt gelijk. Kunt ge de menschen niet onderscheiden? Mijn oude oogen zijn zoo scherp niet meer, als voor een twintig jaar. Er is iets buitengewoons.”
Gij's tuurde weer.

„Ik zou haast zeggen, dat er mannen met monteering bij zijn. 't Lijken wel dienders.”¹⁾

„Aha, ze komen je al zoeken, vrindje,” zeide de oude man tot Karel, die met den rug naar 't strand de wijde waterplas vóór hem overzag.

„Wie, wat!” riep de vluchteling ontsteld.
„Wel, de dienders, dáár zijn ze. Als je maar door dezen ktker blijft te zien. Mijn jongen heeft nog goede oogen. Hij ziet scherp.”

Karel zette met helmelijke beving den ktker voor het oog. Na eenige oogenblikken gaf hij dien terug.

„Nu, wat zeg je?”
„Ik geloof, dat uw zoon gelijk heeft. Maar ik ben gelukkig ver genoeg van hen af, om uit hunne handen te blijven.”

De oude man schuilde twijfelachtig het hoofd.
„Ge wilt me toch niet aan hen overleveren?”
„Neen, dat nu juist niet. Ik ben een Prinsman, vrind. En ik wil aan die Keezen het plezier niet geven, van je te binden en in het cachot te stoppen. Maar... weet je, mijn pink is geen vlugge zeller. Er zijn er genoeg op 't dorp, die wat gauwer voort kunnen. En als ze ons nu eens achterop komen, en ons inhalen”...

Karel beefde. Hij had gemeend nu voor goed den handen zijner vervolgers te zijn ontkomen. En nu zag hij de mogelijkheid zich voor oogen gesteld, ja, de waarschijnlijkheid, dat hij ten slotte gevangen genomen zou worden en al zijne pogingen om te ontkomen verijdeld werden.

„Och toe, doe je best, dat we gauw, gauw ver weg komen,” riep hij smeekend.

¹⁾ De oude bezetting voor agent van politie.

„Ik zal mijn best doen. Maar ik kan je de verzekering niet geven, dat je er heelhuids afkomt. 't Hangt er maar van af, of ze ons gauw achterop komen of niet. — Hoe is 't Gij's?”

Gij's had al weder eens getuurd.
„Ik geloof dat we er een achterop krijgen. Als ik me niet vergis, dan is het Jaap's pink, die zee kiest.”

„Nou, dan zullen we een harden dobber hebben; want dat is de beste zeller van heel Egmond. Maar we zullen doen wat we kunnen.”

De oude man gaf zijne bevelen aan de overige manschap, en voor Karel begon nu weder dezelfde wisseling van angst en hoop als in den afgelopen nacht en den ganschen voormiddag.

Gij's had goed gezien. Kort na het vertrek van de pink waren drie dienders in het dorp gekomen, om te onderzoeken of de moordenaar zich daar ook verborgen had. Al spoedig vernamen zij, dat juist een uur geleden een vreemdeling met een der pinken in zee was gestoken naar de Engelsche kust. De opmerking, dat hij bij het kriecken van den dag was aangekomen, en grooten haast had getoond, maakte het zeer waarschijnlijk, dat die vreemdeling de persoon zou wezen, dien zij zochten. Dit vermoeden werd tot zekerheid, toen ze eens meer nauwkeurige beschrijving kregen van het voorkomen van den vreemdeling.

Oogenblikkelijk lieten zij een der beste zellers ingereedheid brengen en de jacht op de woelende, wijde vlakte der Noordzee begon.

De oude schipper zag zijne voorspelling bewaarheid, dat zij een harden dobber hebben zouden. Want al had het zelfvaardig maken van de pink eenigen tijd gevorderd, eenmaal in het ruime sop werd de afstand, die beide kielen scheide, hoe langer, hoe kleiner.

„Ik heb nog één hoop,” antwoordde de oude man, op de herhaalde vragen van den angstigen vluchteling; „als ze ons niet gauw hebben, dan komt die nacht ons te hulp.”

En zoo was het.
De korte winterdag was weldra ten einde. De zon ging

onder, en deed hij haar wegzinken goud en vuur uit de schuimende golven spatten. 't Was tegen den tijd van nieuwe maan. Weldra was de gansche, wijde vlakte in het nachtelijk duister gehuld en werden vervolgers en vervolgde voor elkander onzichtbaar. De oude man veranderde nu terstond van koers.

„Zie zoo,” zeide hij, „nu staat de zaak gunstiger. Kom vrindje, schep moed. Morgen zijt ge in veiligheid.”

Karel vertrok den mond tot een pijnlijken grimlach op de vriendelijke toespraak van den eenvoudigen visscher. Er was bij hem iets ontwaakt, dat lang, zeer lang geslapen had. De verschrikkingen van de laatste vier-entwintig uren waren zoo geweldig, zoo vreeselijk geweest, dat hij ze niet vermocht te verballen. De invallende duisternis, zijne hachelijke positie, alles vermeerdeerde den indruk, dien de ontzettende tooneelen, waarvan hij getuige en bedrjver tevens geweest was, in zijne ziel teweeg bracht. Wat hielp het hem, of hij den dienders ontquam! Hij had een vervolger daarbinnen, dien hij niet kon ontvluchten. Die inwendige vervolger was: het *gevoelen*.

Mijne lezers begrijpen zeer goed, dat tegen het geweten geen hard zellen helpt. Wie ooit zijn knagingen heeft onderzonden, stemt het toe, dat Karel de aanwakkerende hoop om uit de handen van menschelijke rechters te ontkomen niet met veel blijdschap kon begroeten, nu zijn geweten hem begon aan te klagen en te veroordeelen.

Met het aanbreken van den morgenstond was de vaderlandsche kust uit het gezicht en van Jaap's pink niets te zien.

„Komaan,” zeide de oude visscher, die Karel's treurigheid opmerkte, „moed gevat. Ge zijt den dans ontsprongen, vrindje. Als we een ferme bries uit het Oosten krijgen, zijt ge van avond onder de Engelsche kust.”

Karel antwoordde niet. Hij poogde te glimlachen; maar dat viel al zeer ongelukkig uit. Zoelang hij nog in de overspanning verkeerde, die zijn misdaad en de pogingen om te ontvluchten als van zelf mebrachten, had hij geen tijd tot nadenken. Maar nu hij zich aanvankelijk in veiligheid

zag, had hij meer tijd om vergelijking te maken tusschen zijnen tegenwoordigen toestand en dien, waarin hij thuis verkeerd had. Dat ze hem niet vroolijk stemde, begrijpt ieder. Hij zou al de onverschilligheid in persoon hebben moeten wezen, om niet iets, ja, veel te voelen van het onderscheid tusschen zijn tegenwoordige en vroegere positie. 't Kloppertje daar binnen had hem iets doen hooren, dat een doffen, dreunenden nagalm daar binnen naliet. Maar, zoo als meer gebeurt, hij wilde zich verzetten tegen die „nare” gedachten, die zich voor zijn geest verdrongen.

„'t Is nu eenmaal niet anders,” prevelde hij bij zichzelf. „Gedane zaken nemen geen keer. Het geval ligt er toe. Ik moet de wijde wereld in. En hoe minder ik aan het vroegere denk, hoe beter.”

't Scheen, dat de visscher zijn wensch vervuld zou zien. Tegen den middag keerde de wind naar 't Oosten en wakkerde zoosor aan, dat er zell geminderd moest worden.

„Nou, nou, vader,” zei Gij's, „als de wind zoo toeneemt, kan het wel eens gevaarlijk worden.”

De oude man zag met bezorgdheid in de richting, waaruit de wind bles, en schudde het hoofd.

„Ik wou, dat we al aan de Engelsche kust waren, Gij's. Daar in het Oosten bevalt het mij niets. We moeten moed houden, jongen. Moed verloren, veel verloren.”

„Eer verloren, meer verloren,” zeide Karel bij zichzelf, die de laatste woorden van den schipper had opgevangen.

„Ziel verloren, alles, alles verloren!” Deze laatste woorden van het bekende rijmpje van Camphuizen, die onmiddellijk op den regel volgden, welken hij aanhaalde, sprak hij niet uit. Een oogenblik dacht hij aan hunne beteekenis, maar met geweld verbande hij alle nadenken daarover.

De wind nam toe en ging over in een vliedende storm. Woest kruiden de baren en speelden met de pink als met een dunne eierschaal of notepad.

Met de lippen stijf op elkander geklemd stond de visscher aan het roer en hield de roepen stijf met de forse vuist omklemd.

„Is er gevaar, oude?” vroeg Karel bezorgd.

„Ja,” antwoordde deze kortaf.

„Houd je maar goed vast,” riep Gtjs hem toe, „en zorg, dat je niet over boord slaat.”

Deze raad kwam waarlijk niet onpas voor Karel, die nog nooit op zee geweest was. Een oogenblik later brak een reusachtige golf tegen bakboord en overstroomde het dek. Had de jonge man zich niet stevig vastgegrepen, dan was hij weg geweest.

Karel kroop op handen en voeten naar het luik, en begaf zich naar beneden.

De pink rees en daalde, waggelde en stampte; ze was een speeltuig der golven.

Eindelijk bedaarde de wind een weinig. De oude man schepte weer adem, schudde zich het water van den breedgeranden hoed en gaf het roer aan zijn zoon over. Hij zelf ging naar beneden, om met Karel te spreken.

„Hoe is 't?” vroeg deze.

„Wat beter dan straks. Maar toch is het nog niet veilig. 't Slijmste is, dat door den storm de Engelsche visschers wel naar huis gejaagd zullen wezen. Of er moest nog een enkele, die te ver uit den koers raakte, ons voor den boeg komen. Anders ben ik genoodzaakt verder te varen, dan ik eigenlijk plan had, en zal ik je aan de Engelsche kust moeten afzetten.”

„Was dat dan uw plan niet?”

„Wel neen. Je begrijpt toch wel, dat ik niet voor uw plezier alleen een tochtje op de Noordzee ga doen. Het trof juist, dat ik bijna gereed was, om zee te kiezen. Ik wilde beproeven, of ik gelukkiger met de vangst zou zijn dan den laatsten keer. En dat wil ik nog probeeren, als de wind bedaart.”

„En wat hadt ge dan met mij willen uitvoeren?”

„Wel, u had ik aan den een of anderen Engelschman overgegeven. Die zwerfen hier bij menigte. Maar nu zal het moeilijk gaan. Nu we zullen zien. Houd je maar gereed, om dadelijk te kunnen overgaan, als ik er een praaien kan. En anders....”

Karel maakte zich gereed om te gehoorzamen. De natte rand van de boot bood echter geen veilig en vast steunpunt voor zijn voet. Hij gleed uit en zou tusschen de boot en de visschersschuit weggezonden zijn, had Gtjs hem niet gauw gegrepen en met behulp van zijne makkers binnen boord getrokken.

„Dat had wel erger af kunnen loopen,” zeide de Engelsche schipper in gebroken Hollandsch, toen Karel doornat voor hem stond. „Ge zijt niet gewoon op zee te varen. Waarom bleef je dan ook niet liever aan land? Maar we hebben nu geen tijd, om daarover te praten. Je moet droge klederen aan hebben, maat, of je krijgt de koorts als een paard. Holla, Jack,” vervolgde de spraakzame Engelschman tot een zijner manschappen, „brenge dezen Hollander naar beneden en knap hem wat op. Hij heeft geen drogen draad aan 't lijf.”

„Jack nam Karel mede naar 't vooronder, voorzag hem van de noodige klederen, en gaf hem wat warmes te drinken.

Jack was een goede borst; een Engelschman in zijn hart. Als 't er op aan kwam, dapper als een leeuw; en toch zoo medelijdend, dat hij, om anderen te helpen zich zelven wel eens voorbijzag.

„Ziezoo,” zeide hij, terwijl hij Karel een stuk brood voorzette; „doe nu maar net, alsof je onder je landelui zijt. Moge het je goed smaken. Je kleeven zullen in den wind wel drogen, en zoolang moet ge je maar getroosten als een Engelsche visschersman gekleed te gaan. Kom, kom, tast toe, geen complimenten, vriend,” vervolgde hij, ziende dat Karel aarzelde, „wat ik zeg, meen ik. Bij Doggersbank heb ik den Hollanders looden boonen gegeven. Maar toen was het ook oorlog, en dan doe ik mee mijn best, om ze klein te krijgen, die tegen Engeland opkomen, dat verzeker ik je. 't Is ten minste mijn schuld niet, dat toen niet al jullie schepen in den grond geschoten zijn. Ik heb toen dapper gevochten, al zeg ik het zelf. Maar... 't geluk was ons tegen. En 't werd gauw vrede, anders hadden we 't nog eens overgodaan, en dan zou je wat anders gezien hebben.”

„Nu?”

„Ja, een man, een man, een woord, een woord; dan breng ik je naar den vasten wal.”

De oude ging weer naar boven.

Een oogenblik later riep Gtjs den vluchteling boven.

„Kijk eens vrind,” zeide de visscher, „dat zeil, daar recht vóór ons, is een Engelschman. Misschien kan ik hem praaien. In dat geval zal ik je verzoeken over te stappen. De zee staat ook niet zoo hol meer. Met een beetje voorzichtigheid zal het wel gaan.”

Karel had geen keus. De Engelschman kwam naderbij. Onze visscher gaf het gebruikelijke seil, legde bij en zette de boot uit. Deze schommelde nog hevig.

De oude man vatte Karel bij de hand en zag hem strak in de oogen.

„Jonge man,” zeide hij ernstig, „wie gtj zijt, vraag ik niet, en wil ik ook niet weten. Hebt ge wat op uw geweten, — en ik geloof niet, dat ik mis ben, — ga dan tot den Eénigen, die je ontlasten kan; naar Jezus Christus. Hoe eerder, hoe beter. 't Had straks weinig gescheeld, of we waren allen weg geweest. Spot niet met Gods genade. En nu, goede reis. Houd je goed vast.”

Karel had onder deze toespraak en voor den scherpen blik van den oude zijne oogen neêrgezien. Hij had een tweeden prikkel in zijn geweten ontvangen. Hij stamelde eenige woorden van dank, drukte de breede hand, die in de zijne kleemde, en daalde af in de boot.

Gtjs en twee man zouden hem wegbrengen.

„Midden op de bank,” zei Gtjs, toen hij zag dat Karel zich wat te ver naar ééne zijde nederzette, waardoor de boot dreigde te kantelen. „Ik kan wel zien, dat je geen zeezob zijt. Oppassen is hier de boodschap, vrind.”

Met beleid stuurde Gtjs de boot op den Engelschen visscher aan, en was hem weldra aan boord.

„Ik heb een passagier voor u,” riep hij zijn confrater toe. „Deze vrind wil bij Engeland gaan dienen. Kunt ge hem meenemen?”

„Dat zal wel gaan,” was het antwoord.

Jack toonde zich al even woordentrijk als zijn schipper. Daar hij vrtj rad en daarbij zeer gebrekkig Hollandsch sprak, was het Karel onmogelijk zijn hupschen verzorger goed te verstaan. Zooveel begreep hij, dat hij uitgenoodigd werd, om onbeschroomd toe te tasten; en dat de moedige Jack in den slag bij Doggersbank geweest was, waar de Hollandsche bevelhebber, de schout-bij-nacht Zoutman, de overwinning behaald had. Hij begreep zoo wat half en-half, dat Jack niet flink-weg aan de Hollanders de volle eer der overwinning toekende; en verwonderde zich daar minder over, omdat Jack een Engelschman was, en hij wel meer gehoord had, dat de Engelschen er niet gauw toe komen, om toe te stemmen, dat ze werkelijk geslagen zijn; al is het voor een ander zoo duidelijk als de zon aan den hemel. Om met zijn gullen verzorger te twisten, daarvoor had hij niet den minsten lust. Want voorreest achte hij het in zijn belang zijne nieuwe kennissen te vriend te houden, en ten anderen was zijn eelust groot genoeg, dat hij zeer gaarne een dankbaar gebruik maakte van de aangeboden verkwikking. Daarom zweeg hij stil, hoorde al etende de redenen van Jack aan en gaf slechts antwoord als deze hem bepaalde vragen deed.

Die vragen bleven natuurlijk ook niet achter. Want Jack behoorde onder die menschen, die gaarne het fijne van de zaak weten. Karel paste wel op, dat hij niet te veel zeide. De eigenlijke reden van zijne vlucht hield hij verborgen.

„Zoo, dan wilt ge dienst nemen onder ons?... Hm... hm...”

Het scheen, dat Jack er maar half over tevreden was. Hij mtj Karel met de oogen, schudde het hoofd, en liet weder zijn „Hm... hm” hooren.

„Denkt gtj, dat het niet kan?” vroeg Karel.

„Ik weet het niet. Je hebt nog nooit gediend, je moet alles leeren. En...”

„Nu wat meent ge?”

„Ik zal het maar openhartig zeggen. Ge lijkt me niet flink genoeg toe. Maar,” ging hij voort, zich zelven in de

rede vallende, „misschien heb ik het mis. Je hebt in de laatste twee maal vier-en-twintig uur bijna niet geslapen en dan zoo'n duikeling als daareven . . .“; is ook geen wonder, dat je oogen wat flauw staan en dat je loomheid in armen en beenen voelt.”

„Waar kan ik dienst nemen?” vroeg Karel.

„Dat kunt ge in Dover wel doen. Als alles wel blijft en we met de vischjes gauw klaar komen, zijn we over drie dagen in Dover. Maar ik moet nu naar boven.”

Jack ging, en vertelde aan zijn schipper, wat hij van Karel vernomen had.

„En is hij een boerenzoon?”

„Ja.”

„Ik geloof, dat er meer achter steekt.”

„Wat bedoel je, schipper?”

„Wel, dat hij niet om eerlijke redén zijn vaderland verlaten heeft.”

„Maar de Patriotten zijn rare klanten, schipper, daar hebben we ook wel van gehoord; en als hij een warme Oranjeran is, dan is het best mogelijk, dat alles zich heeft toegedragen, zooals hij mij verteld heeft.”

„'t Kan wezen . . . Maar dat is tot daar-en-toe. Hij moet het ook zelf weten. Ze moeten in Dover maar zien, of ze hem gebruiken kunnen; ik kan me er niet met bemoeien.”

Karel was ondertusschen in slaap gevallen. De groote vermoelissen, de sterke en aanhoudende spanning der zenuwen deden hem naar rust verlangen; en, bij de gedachte, dat hij vooreerst althans in veiligheid was, insluimeren.

Gerust was zijne slaap niet. Hoe zou zulks kunnen! Al de vreeselijke en schokkende tooneelen der laatste dagen woelden in bonte mengeling in zijne droomen dooreen. Zijn verslagen dorpsgeenoot, de ouderlijke hoeve, zijn vader en moeder, gerechtsdienaars, Gij's en Jack en wat niet al, vlocht zijn ontstelde verbeelding tot een wonderlijk mengsel te zamen. Hij zag zijn vader vergrijsd en met wankele schreden door de kamer loopen, de handen wringende, en zijne moeder op hare knieën met het natbeschreide

gelaat in hare bevende handen verborgen. Door 't raam zag hij eenige werklieden bezig met het optimmeren van roodgeschilde planken en balken . . . En een stem, als een onweerslag, dreunde hem in de ooren: „Dat is het schavot! Aan de galg met den moordenaar!” . . .

Hij ontwaakte . . . Het klamme zweet stond hem op het voorhoofd. De schipper kwam weinige oogenblikken later naar hem zien.

„Ga naar de kool. Gij zijt door en door vermoeid.”

Karel volgde met dankbaarheid dien raad. Hij gevoelde zich koortsig. Koude rillingen liepen hem over den rug.

Maar slapen kon hij niet. Hij durfde ook niet, uit vrees voor de benauwde droomen, die hem al reeds hadden gefoterd. Langzaam kropen de uren om. Zijn kloppend hoofd gloeide en bonste. Eindelijk viel hij in eene sluimering, die hem eenige verlichting schonk.

Den volgenden dag gevoelde hij zich wat frischer. Toen de Engelschman drie dagen later te Dover aankwam, was Karel weer geheel uitgerust; hij had zich een weinig in zijne nieuwe omgeving weten te schikken; en trachtte hij opnieuw alles, alles te vergeten en uit het geheugen te verbannen, wat hem somber of wel wanhopend zou kunnen maken. Maar . . .

Doch wij willen op het vervolg van het verhaal niet vooruitloopen.

IV.

IN ENGELSCHEN DIENST.

Het was Karel gelukt, zich te doen aanmonsteren. Engeland was destijds in oorlog met Frankrijk en had volk nodig, om zijn reussachtige vloot te bemannen, zoo-dat het niet nauwkeurig toezag. Alle man was welkom,

en zoo werd de jonge Hollander geplaatst op het fregat „The Warrior.”

Hij was vast besloten zich met ijver toe te leggen op datgene, wat hij in zijne, hem geheel vreemde betrekking noodig had te kennen. En daar hij, wat zijne vermogens aangaat, niet beneden het middelmatige stond, gelukte hem dit vrij wel en in minder tijd, dan hij wel gedacht had, daarvoor noodig te hebben.

De strenge tucht, die aan boord heerschte, stiel hem zeer tegen de borst, en berokkende hem, vooral in den beginne, menige strenge berisping. Het was daar geheel anders, dan op de ouderlijke hoeve. Op een oorlogsschip weet men ook weinig van toeven. En dit kan ook wel niet anders. De tucht moet gehandhaafd. Stugge karakters en darsle naturen vinden in de strenge krijgstuicht niet zelden een helzaam middel, althans voor uitwendige verbetering. Menige zoon, die thuis de plaag zijner huisgenooten en het verdriet zijner ouders was, vond aan boord de vergelding voor de ellende en treurigheid, waarvan hij thuis de oorzaak was.

Een paar jaar was de vluchteling in zijne nieuwe omgeving geweest, toen er eene gebeurtenis plaats greep die voor zijn inwendig leven van groote gevolgen was.

Het was in het najaar van 1791. De „Warrior” kruiste op den Atlantischen Oceaan. De kapitein had in last de Fransche koopvaardij-schepen aan te lasten en op te brengen. Het geluk scheen ditmaal den Engelschman niet gunstig. Weken lang had de argusblik van den gezagvoerder, gewaard met den ktkor, over de golvende watervlakte gedwaald, maar geen prooi was hem nog nabij gekomen.

Wrevelig over deze teleurstelling, was hij in geen goede stemming. En zoo als het meer gaat bij menschen, die geen zelfbeheersching kennen, welke in edele beweegredenen wortelt, moest zijne omgeving het misgelden. Wee den matroos, die ook maar in het minste zich aan de orde vergreep. Van een hardvochtige natuur, werd hij nu door de tegenstrevende omstandigheden wreed. Vooral moesten de vreemdelingen onder zijn scheepsvolk het misgelden;

Te laat

3

en onder hen Karel, die voor en na, nu eens door onhandigheid, dan weer door werkelijk of vermeend verzet, zich de gramschap van den kapitein had op den hals gehaald.

Op een morgen toen de „Warrior” in het gezicht van de Goudkust laveerde, beval de kapitein, dat de groote boot zou worden uitgezet. Karel moest er aan mee helpen. Het grinnig oog van den gezagvoerder sloeg hem gade, juist toen hij eene onhandigheid beging bij het afstaven van de boot.

Woedend sprong de kapitein op hem toe, greep hem in den nek en bulderde hem tegen:

„Lompe Hollander, ken je den dienst nog niet beter?”

Karel wilde zich verontschuldigen. Maar dat was olie in het vuur. De kapitein merkte dit aan als verzet tegen zijn gezag en liet hem in de boeien sluiten.

Het hok, dat tot gevangenis diende, was verre van een aangenaam verblijf. Karel had er al vroeger kennis mee gemaakt. Maar nog nimmer om zoo'n beuzeling.

„Ik word onrechtvaardig opgesloten,” bromde hij, terwijl een paar zijner makkers hem wegtrachten.

Deze haalden de schouders op, en hielden uit vrees voor hun strengen chef den mond dicht.

„Als ik kan, zal . . .”

Karel bezon zich wijselijk, en hield het vervolg van den zin, dien hij geroed was uit te spreken en eene bedreiging voor den kapitein bevatte, achter de tanden.

De deur van het gevangenhok werd achter hem gesloten en van buiten gegrendeld. Karel was alleen en kon zich nu naar hartelust overgeven aan morren en klagen over de slechte en onrechtvaardige behandeling, die hem aangedaan werd, zonder dat het hem hielp.

Tegen den avond begon een dikke lucht onder den wind op te zetten, en alle voortekenen van zeer ongunstig weder werden merkbaar.

De kapitein beval terstond de zeilen te reven en bij den wind te draaien.

De zon ging prachtig onder. Hare schitterende stralen deden het lillend schuim der baren fonkelen van goud, hoe

meer zij de watervlakte naderde. De grootsheid van het schouwspel was te meer indrukwekkend door het dreigend aanzien der opeengepakte wolkenmassa's, die van de tegenovergestelde zijde als een verdelgend leger aanrukten. Eenige oogenblikken kielden de wegzinkende dagvorstin de zwarte wolken met gloeiend purper. Het was de laatste machtloze poging, om het aanrukkende verderf te koeren. Het purper verbleekte, en maakte plaats voor het vaal zwart, dat al donkerder en dreigender aanzien verkreeg. De zee werd woeliger, als had zij een voor gevoel van de felle worsteling, die ophanden was. Alles kondigde de nadering van een fellen storm aan.

Een storm op zee!

Ijzingwekkend en verheven natuurtooneel!

Niemand behoeft te verlangen er getuige van te zijn, anders dan op den vasten wal.

En ook dan nog doet de gedachte aan den nood van hen, die op de verholgen wateren rondgeslingerd worden, in het hart van den mensch, die niet ten benenmale van gevoel ontbloot is, de bede oprufen: „Spaar hen, o God, door Uwve almachtige hand!”

Daar is eene soort schoonheid, die het gemoed met zonderlinge gewaarwordingen vervult; gewaarwordingen, die als met elkander kampen om den voorrang. Het is eene schoonheid, welke, gelijk een onzer vaderlandsche dichters het uitdrukt, de schrik op de knie heeft.

Als de zee in kalme rust verkeert, en hare rimpelende golfjes regelmatig komen aanrollen, om met een onbeschrijfbaaren toon te breken tegen het strand; als de stralende vorstin van den dag in ongebroken glans boven die wijde, wijde watervlakte troont, en alles onder haar doet tintelen en wemelen en glanzen van licht; — dan is deze schoon, en het oog weidt over de wemelende wateren met telkens nieuw genot.

Dan is die schrik er niet.

Maar als die wateren rijzen tot bergen; en, wild en woest, worstelen en tuimelen, geveeseld door den orkaan; als de loelende winden de baren doen bruisen en als zooveel

reuzen opzweepen uit de diepte, om den schuimenden kop hoog tot de wolken op te heffen, en ze dan weder neerploffen in de kolken, kokend van woede, met een geraas en gebrul, dat in zijne vreeslijkheid de stoutste verbeelding overtreft; — dan daagt de schrik uit de ontroerde wateren en bekijmt het hart van den beschouwer, wiens oog door de schoonheid, de grootsheid van het tafereel is geboeid.

Dan is het schouwspel verheven.

Maar als hij zelf op de brooze kiel de speelbal wordt van de worstelende waterreuzen, van de gierende winden in haar ongekende kracht; als bijna tastbaar donker hem omgeeft, en de dood in iederen golfslag, in elke windvlaag grinzend aankomt; als vinding en verstand, als moed en beleid niets baten, en hij zich hulpeloos en reddeloos aan het woeste geweld van de onketende krachten der natuur ziet overgeven, die met hem sollen en tollon boven zijn gapend graf; — dan wijkt het schoone geheel terug, verdwijnt, en maakt plaats voor nameeloozen schrik.

Dan is het ijzingwekkend.

Zulk een toestand brak in dien nacht voor de bemanning van de „Warrior” aan.

Fel floot en brulde de wind door touwwerk en want. Hevig beukte de golfslag het fragat en deed masten en stengen kraken. Als een notedop werd het zwaargebouwde schip opgenomen en neergelooft. Alle zeemanschap van gezagvoerder en stuurman kon niet verhinderen, dat de waterreuzen hun spel en spot dreven met den driemaster, die onder hunne aanraking kraakte in al zijne gebinten. Te vergeefs repten zich al wat handen had en ze roeren kon, om in het klimmende gemaal den ondergang te verhooeden. De stortzeen vermenigvuldigden en namen roer en verschansing mee. De masten bogen en kraakten en stortten de een na den ander over boord.

In de verwarring en den strijd tegen de golven en de winden dacht de gezagvoerder niet aan Karel. Deze zat nog geboeid in zijne cel, toen het schip al heel wat tuig verloren had. Dat het er heet toeging, bemerkte hij aan

de geweldige slingeringen en het stampen van het vaartuig, en hoorde hij aan het loeien van den storm en het bulderen der golven. Van tijd tot tijd, tusschen de windvlagen door, vernam hij den doordringenden toon van den scheepsroeper, waarmede de kapitein zijne bevelen gaf. Hij gevoelde zich lang niet op zijn gemak, gevangen als hij was. Als het schip eens verging... o, hij wist wel, dat de kans om behouden te worden, ook al was hij van de boeien bevrijd, uiterst gering was. Wat zou hij beginnen, zonder eenig middel tot redding, dan zijne armen en een stuk wrakhout, tusschen de schuimende en woelende waterbergen, en wie weet, hoe ver nog van de kust!... Maar toch, dan bleef er eenige hoop, hoe flauw ook. En verdween ook die, dan zonk hij althans niet weg met gebonden handen... Hij wong zich de polsen, schreeuwde en gilde... maar zijn stem werd overstemd door het rumoer om hem heen, en de boeien weerstonden al zijne pogingen tot verbreking. Zijn angst krom...

Dáár vliegt de deur open.

„Red je! We vergaan!” gilt men hem tegen.

Een zijner bewakers, medelijdender dan zijn makker, had op het oogenblik, dat de groote mast bezweek en de kapitein radeloos naar zijne kajuit snelde, aan Karel gedacht.

„Die arme Hollander! We moeten er allen aan! Maar ik zat hem toch losmaken!”

In een oogwenk is Karel van zijn boeien verlost.

„We vergaan! We vergaan!” gilt en kermt het van rondom.

Op hetzelfde oogenblik dreunt en kraakt het schip met afgrijselijk geweld. De duisternis belette iets van de omgeving te onderscheiden. Dat men niet ver van de kust was, had de kapitein kunnen berekenen. Maar waar?... Bij een der zandbanken of klippen, die ook de Goudkust voor een goed deel onveilig maken?... Niemand, die het kon zeggen.

Weder een schok, heviger dan de voorgaande; en de „Warrior” zat onbewegelijk vast.

„We zijn gestrand!” klonk de kreet.

Werkelijk was dit zo.

Op hetzelfde oogenblik begon de slooping van de kiel. Nog één... twee zeeën, die het schip overstelpten en allen medesleurd, die op het dek waren, en... het Engelsche fragat „The Warrior” was een wrak, dat uit elkander viel als een spanen doos.

Karel klemden zich in zijn doodsangst vast aan een der gebinten, en verloor zijne bewustheid in de onderdempeling, die volgde.

De nacht ging voorbij met zijn duisternis en storm. Prachtig, met onbeschrijfbaaren luister, rees de vorstin des daags aan de oosterkim en goot haar gouden gloed over dezelfde beweeglijke vlakte, die vóór weinige uren het tooneel van zooveel strijd en jammer en het graf van de „Warrior” met zijne bemanning was geworden. Van het sierlijke fragat was niets te zien. De golven, nog niet tot rust gekomen, rolden en klotsten voort, als altijd, en hadden het wrakhout gedeeltelijk in de verte terug gevoeren.

Op een zandbank niet ver van de kust lagen twee lijkken. Het scheen althans, alsof alle leven was ontweken. Beiden behoorden tot de bemanning van het verongelukte schip. De eene lag op den rug; de andere, in wien wij Karel herkennen, voorover met de armen wijd uitgestrekt en het hoofd in zoodanige houding, dat de mond ruimte had, om het ingezwolgen water weder te geven. Dezelfde golf had ze daar heen gespoeld en neergevlod, maar niet in dezelfde houding. Hoe schijnbaar onbetekenend dit verschil moege voorkomen, zoo was het toch in werkelijkheid van wijdstrekkende gevolgen. Zoo wáár is het, dat eene schijnbaar weinig of niets beduidende omstandigheid beslist over leven en dood. Gelukkig hij, die, dit inziende, zich toevertrouwt aan Hem, die alle omstandigheden, kleine en groote, in Zijne macht heeft, ze leidt en bestuurt en er Zijn welbehagen mee uitvoert.

De warme stralen van de keerkingszon misten hare uitwerking niet op de koude en druipnatte ledematen van

Karel. Hij kwam tot bewustheid en opende de oogen. Als iemand, die uit een bangen droom ontwaakt, zag hij op. „Waar ben ik?” stamelde hij.

Maar er was niemand om hem te antwoorden. Hij hoorde niets, dan het zachte geklots der golven en den eigenaardigen dreun, die het breken van elken golfslag kenmerkt. Hij sloot de oogen. 't Was hem, als hoorde hij het gebrul der woedende baren van den afgeloopen nacht. Eene siddering greep hem aan. Hoor... was dat niet de forse stem van den kapitein, die door den scheepsroeper zijne bevelen gaf? Vernam hij niet duidelijk den angstigen gil van den bootsman, die van het dek geslingerd werd? ... Weer zag hij op... Maar geen schriktooneel, als dat, waarvan de herinnering hem nog deed ijzen, omringde hem... Boven hem de wolkenlooze hemel met zijn diep en prachtig blauw en onder hem vaste grond... Wat was er dan met hem gebeurd?... Hoe kwam hij daar?... Hij wist het niet. Zijne herinnering hield op bij het oogenblik, dat hij in angstige vertwijfeling zich vastgreep en in de schuimende diepte werd weggeslingerd. Zijne laatste gedachte was, dat hij zoo de eeuwigheid ingaan en in de woedende wateren zijn graf vinden zou... En nu?... Hij is gered... Is 't mogelijk... gered?... Hij richt zich op... Ja, 't is werkelijk zoo. Maar waar zijn de anderen? Hij ziet rond. Daar ligt een matroos; dicht bij hem. Zoo ving de uitputting, die hij door al zijne leden voelde, zulks toeliet, gaat hij naar hem toe, roept hem bij zijn naam, schudt hem... helaas, hij hoort hem niet. Het leven is geweken. Zijn makker ligt ontzield aan zijne voeten...

Plotseling, als een bliksemstraal, vliegt hem de herinnering door de ziel aan dien winteravond, toen hij zijn dorpsgeenoot ook aan zijne voeten had gezien, badende in zijn bloed, vermoord door zijne hand. Hij meende dat de gedachtenis was verflauwd, dat de tselijkheid der herinnering voor goed van hem geweken zou zijn; dat hij vergeten kon... En zie, daar daagt, scherp en vlijmend als een dolksteek, het sombere beeld van dien bangen winteravond voor zijn ontstelden geest op!

Met de handen voor de oogen staat hij een oogenblik roerloos.

„Ik... gered... ik, de moorde...”

Verschrikt door zijn eigen bekentenis ziet hij schuw rond. Ja, hij is alléén... Alléén. Maar waar?... Het schip voer in de nabijheid van de Goudkust. Dus is hij op het strand van dat deel van Afrika. Maar golf ook daarginds het water niet? Is het niet rondom water. En is de groene kust niet dáár, heel in de verte?

Nog eenmaal ziet hij opmerkzaam rond en komt tot de overtuiging, dat hij gered is, maar opgesloten op een zandbank met de golvende wateren als een muur om hem heen. En als nu straks de vloed weer komt? En als die golven, die hem hierheen spoelden, hem weer terughalen, om hem voor goed te begraven in haren donkeren schoot! ...

O, dat zou tselijk zijn!

Zou er dan geen uitweg wezen? Geen pad om te ontkomen?

De angst van het geredde leven toch te moeten afstaan, doet hem alle uitputting vergeten, de hoop, dat de stroom ginds doorwaadbaar zijn zal, geeft hem moed en kracht, om er zich heen te slopen. Te vergeefs. Aan waden is niet te denken. En tot zwemmen ontbreken hem de krachten. Hij weet nu zijn lot. Verschrikkelijk! Of zou de vloed niet de gansche plaat overspoelen? Maar ook die hoop verdwijnt in rook. Overal, waar hij gaat, is de bodem doorweekt en draagt de onmiskenbare sporen van overstroming. Dus zal hij straks een langzamen maar zekeren dood tegen gaan...

't Scheen hem toe, of de ebbe haar laagsten stand reeds had bereikt, en dat de vloed opkwam. De golf, die zoeven nog eenige schreden van zijne voeten verwijderd brak, werpt nu reeds haar blank schuim vlak voor hem neder.

Hij treedt terug, en meet, achterom ziende, met het oog den afstand, dien hij doorloopen kan, eer hij zich zal moeten overgeven. Eenige honderden schreden... Maar wat haat hem dit? Voor nog de vloed haar grootste hoogte bereikt heeft, zal hij den laatsten terugred gedaan en het water hem verzwoegen hebben...

In koortsige haast snelt hij nu naar dit, dan naar dat punt. Alles te vergeefs. Nergens een uitweg. De golvende wateren naderden al meer en meer. De zon werpt, bij haar bijna loodrechte klimming aan den Afrikaanschen hemel, haar gloeiende stralen over water en zand, en straalt immer heeter aan den lachenden hemel. Geen storm en duisternis, geen kokende waterhel als in den afgelopen nacht. — Nu spelen de wateren, flonkerend en groen als smaragd, onder een vriendelijken hemel van het prachtigste blauw. . . . Maar — een even wise dood, als er geen uitkomst kwam. En van waar moest die komen!

Varwaar!

Dat wist hij niet. Turend zag hij rond, of hij ook iets kon bespeuren, dat hem hoop op redding gaf. Met elke minuut naderde het water. Reeds was hij tot op het midden der zandplaat achteruit gedrongen. Angstig staarde hij nu eens op de aanrollende golven, dan weder naar den hel deren hemel. Hij was op het punt, zich in wanhoop de haren uit het hoofd te rukken, toen hij iets bemerkte, dat als een zwarte stip op de baren dobberde en naderkwam. Met ingehouden adem stond hij daar, zijn blik onafgewend op het drijvend voorwerp gericht, dat weldra bleek een kano te zijn. In een oogenblik was zijn roode zakdoek uit den zak en zwaaide hij daarmede als een bezetene rond, schreeuende en gillende om hulp. Het schoen, dat hij werd opgemerkt. De kano zette koers naar de zandplaat. Zou hij nog gered kunnen worden?

Maar het water had reeds bijna de geheele plaat bedekt. En de kano vorderde niet snel. Wel kon hij bespeuren, dat de roeiriemen ijverig werkten, en dat men zich haastte hem te hulp te snellen, doch het stond te vreezen, dat de hulp te laat zou komen.

„Help, help!” gilde hij onophoudelijk, tot het tintelde in zijn oren.

En ondertusschen overdeken de golven de geheele zandbank, en moest hij moeite doen, om staande te blijven.

„Lieve menschen, helpt!” krschte hij in vertwijfeling. Het drietal negers, dat de bemanning van de kano uit-

maakte, verdubbelde hunne pogingen. Nog éne minuut en zij kon hem bereiken. Hij waggelde bij elken golfslag. Maar nog had hij grond onder den voet. De neger, die zich op de voorplecht geplaatst had, riep hem iets toe, terwijl hij hem uit alle macht een lijn toewierp. Hij verstond niet, wat de man zeide, maar begreep zijne bedoeling; want in zulke oogenblikken van nijpend gevaar, is de werkzaamheid van alle geestvermogens op het hoogste gespannen. Het einde der lijn, waaraan een groot stuk kurk bevestigd was, viel in zijne nabijheid neder. Met een wanhopige poging wierp hij er zich op, om het te grijpen. Op hetzelfde oogenblik wipte eene aanrollende baar hem om. . . . Hij had de lijn vast. . . . Een paar minuten later was hij aan boord van het kleine vaartuig, dat op het laatste oogenblik als zijn reddende engel verschenen was.

Geheel uitgeput zonk hij neer.

„Voor de tweede maal gered!”

Maar wie waren die negers?

Hij wist het niet. Wat kon hem dat ook verschelen! Hij was gered! En wie, die in doodsgevaar verkeerd heeft, zoals Karel, maakt in de eerste bodwelming der blijdschap, aanmerking op de hand, die hem redde, al is die bruin. Hij zag hunne gitzwarte oogen in hun donkere tronies; hun weinig aanlokkend uiterlijk: de dikke roode lippen, die zich onder het snelle spreken soms tot een alles behalve liefelijken grinslach vertrokken, en dan ivoorwitte tanden lieten zien. Hij was te zeer uitgeput, om opmerkingen of gevolgtrekkingen te maken, anders dan deze éne: zich gered te zien van een wissen dood in de schuinende golven. En in die blijdschap had hij zijne redders met hun onbetagelijk voorkomen kunnen omhelzen en aan zijn hart drukken.

Wat ze spraken, wist hij niet. Hij hoorde klanken, waarvan hij niets begreep. Hij vermoedde er zich ook niet over. Hij zag, dat de kano de kust naderde en dat was hem alles.

En uur later was hij aan het strand.

Karel stapte aan land. De Negers hielden samen raad

en schenen het niet eens te zijn. Ondertusschen zag hij eens rond. De plaats, waar hij was, was aan de landzijde ingesloten door hooge rotsen, in wier kolossale spleten de weelderige plantengroei der keerkringslanden zich niet onbetuigd liet. Maar wat hij niet begreep, was de mogelijkheid, om deze plaats te verlaten, zonder als een vogel over de rotsen met hunne onbeklimbaar steile wanden heen te zweven. Nergens zag hij iets, dat naar een uitweg geleek.

In zijn overdenkingen werd hij alras gestoord door een der negers, die een weinig gebroken Hollandsch verstaand, en hem beduidde, dat hij volgen moest. De twee anderen namen Karel in hun midden, en brachten hem, door den eersten neger voorgegaan, vóór eene der veelvuldige rots-spleten, maar zoo dicht begroeid, dat niemand op het eerste gezicht daar een doortocht vermoedde. Met geweld baande zich de voorman een weg tusschen het groen. Karel en zijne geleiders volgden zijn voorbeeld. Weldra verwijdde zich de sleuf en bevonden zij zich aan den ingang van een dicht woud. Hier hielden zij halt.

„Wachten — beetje,” zeide de neger, die met zijn gebroken Hollandsch de rol van tolk vervulde.

„Zitten — moé wezen,” — vervolgde hij. Karel een wenk gevende, om hun voorbeeld te volgen en zich in het gras neêr te vlijen.

Karel voldeed aan die uitnoodiging.

„Hollander?” vroegde de neger.

Karel knikte.

„Schip vergaan?”

Hij begreep uit deze vraag, dat men verlangde te weten, hoe hij in den toestand was gekomen, waarin men hem had gevonden. Hij verhaalde daarop uitvoerig, wat wij van het vergaan van het Engelsche fregat en zijne wonderbare redding op de zandplaat hebben gemeld.

De neger bracht het verhaalde aan zijne makkers in hun eigen taal over.

„Zeggen alles — Geld ook weg?”

Karel knikte weêr.

„Zakken uithaal.”

Karel begreep niet goed, wat zijn ondervrager daarmee bedoelde.

Deze verduidelijkte zijne meening, door op hem toe te treden, en zonder veel omslag de hand te steken in den zak van het witte buis, dat op de wijze der zeelieden geheel openhing.

Een spijtige trek van teleurstelling vloog over de donkere aangezichten, toen dat onderzoek niet naar wensch uitviel. De zak was ledig.

„Meer zakken” — riep de neger haastig. „Alle zakken uithaal. — Alles geef. — Geen kwaad doen — neen — maar alles geef — alles.”

En eer Karel, verbluft door dat vreemdsoortig verzoek, aan dien wensch kon voldoen, had het drietal hem reeds achterover gevlijd, en was het onderzoek afgelopen, nog voor hij besloten was, of hij zich al of niet tegen de overmacht zou verzetten.

Zijn horloge, zakmes, geldbeurs, tot zijn zakdoek toe, alles, wat zijn redders bij hem vonden, werd voor goeden prijs verklaard.

Karel wilde zich verzetten, maar bespeurde weldra, dat het dwaasheid zou wezen, zich met het gespieerde drietal te meten.

„Stil wezen,” zeide de tolk, terwijl hij zijn hand op Karels arm legde: „geen kwaad doen. Ook niet kwaad worden. Wij arme negers zijn. Blanke gered. Leven gewaagd. Ook wat hebben moeten.”

„Hebt ge daarom mijn leven gered, om mij te plunderen?” vroeg Karel toornig.

De neger trok de schouders op en praatte iets met zijne kameraden. Daarop zich tot Karel wendende, zeide hij:

„Alles terecht komt. Wij voortmaken. Gauw naar kraal gaan. Blanke meenemen. Alles goed komen.”

Maar Karel had niet veel zin om mede te gaan. En toch . . . kon hij wel anders? Alleen, van alle menschelijke hulp verstoken, in eene wildernis, en niet het minste uitzicht om met goed gevolg aan de handen van dit niet zeer lieflijk drietal te ontkomen.

„Kon ik maar te weten komen, waar ik eigenlijk ben? dacht hij. „Misschien wel niet heel ver van eene der Hollandsche factorijen.” Hij wist, dat er verscheidene op de Goudkust waren. O, dan zou ik gered zijn! Maar hoe er te komen? . . . En toch, als ik maar wist, waar ik ben, en in welke richting de naaste factorij ligt!”

Deze gedachten en wenschen hielden Karel bezig, terwijl de negers zich gereedmaakten tot den verderen tocht. Als vroeger, namen twee Karel in hun midden, terwijl de Hollandsch sprekende neger zich weder in de voorhoede stelde.

Karel liet zich leiden. Het werd hem langzamerhand duidelijk, dat hij zich in zijn lot schikken, en op gunstige gelegenheid wachten moest.

Na eenige uren van vermoelenden marsch tusschen heuvelen en door wouden, daalde de weg af naar eene vlakke, welke met alle recht een allerbekoorlijkst plekje heeten mocht. Maar Karel was niet gestemd, om opmerkingen te maken over de schoonheid in de natuur en de prachtige landouwen, welke zich aan zijn oog vertoonden. Honger en vermoedheid benamen hem den lust daartoe; en de vrees, dat hij een niet benijdenswaardig lot tegen ging, doofde het laatste vonkje van opgewektheid uit, zonder welke ook de beelderigste vergezichten ons niet de minste belangstelling inboezemen.

In het midden der vallei lag de negerkraal, bestaande uit een tachtig à negentig ellendige hutten, ordeloos bij en door elkander gezet.

Een luid gejuich, dat Karels geleide aanhief, verkondigde aan alle man, dat zij met eene goede vangst te huis kwamen. In een oogenblik was alles in beweging. Mannen, vrouwen en kinderen liepen en draafden hen tegemoet, en lieven mede vroudekreten aan op het gezicht van den blanke, die als gewangene werd meegesleurd. Karel vond deze soort van welkomstgroot allesbehalve plezierig. Hij huiverde bij het gezicht van die woeste gelaatstrekken, die flinkerende oogen, bij dat gejuich en gejubel, waaraan geen einde scheen te komen, en dat de schrikbarende levendig-

slissend. Zoo ook nu. Hij oordeelde, dat het voor den geheelen stam het nuttigste zijn zou, als de blanke werd bewaard, totdat men hem voordeelig kon uitwisselen of verkopen; en dat hij inmiddels van nut kon wezen, door handenarbeid en andere diensten te verrichten, mits onder goed toezicht. Dienovereenkomstig werd besloten.

Verbeeld u de verbazing van Karel, toen men hem kwam zeggen, dat hij zijne kleederen had afgegeven en voortaan als een neger leven moest. Tegenspartelen hielp niet. Wilde hij zijn leven niet in nog grooter gevaar stellen, dan moest hij zich onderwerpen. Hij deed het. En denzelfden dag wandelde het opperhoofd parmantig in de halfsietten pluim van den Engelschen marinier als in een staatsie-gewaad rond.

Karel had uit de gesprekken, die de Hollandsch sprekende neger met hem hield, opgemaakt, welke gevoelens men voor hem koesterde. En natuurlijk was het van dat oogenblik nog meer dan vroeger zijne vurige begeerte, om weg te komen. Om allen schijn van ontvluchten te ontgaan, veinsde hij eene onderwerping, die hij niet bezat, en verdroeg hij de grove beledigingen, die hem van oud en jong aangedaan werden, met geduld. Inmiddels trachtte hij uittevorschen, hoe de Hollandsche factorij, die het dichtst in de nabijheid lag, best te bereiken was. Natuurlijk moest dit met groote omzichtigheid en langs vele omwegen geschieden. Eindelijk kwam hij zooveel te weten, dat de hoofdplaats der Hollandsche nederzetting aan de Goudkust, het fort St. George d'El Mina, ongeveer twee dagreizen ten Oosten van het oord zijner tegenwoordige gevangenschap gelegen was. Deze wetenschap leidde hem tot een bepaald plan van ontvluchten, dat hij nu ook niet langer wilde uitstellen.

Het was evenwel gemakkelijker een plan ter ontvluchting te beramen, dan uit te voeren. Daarbij kwam de groote moeielijkheid, om, minstens twee dagreizen ver, den weg te vinden, in eene landstreek, die hem geheel onbekend was. Maar Karel had in de laatste jaren zijne scherpszinnigheid kunnen oefenen in de vele en velerlei ongelegen-

heid der negers en negerinnen tot razernij scheen te doen klimmen. In het dorp naderde een bejaard neger den stoet. Zijn voorkomen was niet zoo barbaarsch en woest. Hij scheen het opperhoofd te zijn. Nauwelijks kregen de negers hem in 't oog, of oogenblikkelijk opende zich de stoet, om hem vrijen doorgang te verlenen tot Karel, die door vermoedheid, vrees en afmatting haast niet meer voortkon. De negers, die Karel geleiden, spraken eenige oogenblikken met hem, waarna hij bevel gaf, den blanke naar een der hutten te brengen. Dit was spoedig gedaan. Karel kreeg een mat, om er zich op te leggen, en eenige boomvruchten, om zich te verkwikken. Het gedrang in en om de hut, om den blanke te zien, hield evenwel niet op. Eerst toen de nacht dezon voor onzen Hollander zoo vermoelenden dag kwam vervangen, werd hem de rust geschonken, die hij zoozeer noodig had.

Den volgenden dag werd er vergadering gehouden en beradslaagd de negers onder elkander, wat zij met den blanke zouden aanvangen. De gevoelens waren verdeeld. Op één punt was men het eens. De kleederen, die hij droeg, zouden naar het algemeene gevoelen een waardige kleedij voor het opperhoofd zijn, die tot heden, als alle negers van de kraal, zich met een lap doek om de lenden had moeten tevreden stellen. Een vederkroon was overigens het groote onderscheidingssteeken tusschen hem en de andere leden van dien negerstam. Maar wat dan verder met den gevangene zelve te beginnen! Daarover liepen de gevoelens uiteen. Eenigen waren van oordeel, dat men hem moest doodden, als webrwraak voor zoovele stamgenooten, die voor en na de buit van elavenhandelaars geworden waren. Anders, zachter gestemd, meenden, dat men dezen blanke niet mocht laten boeten voor het leed, dat andere blanken hadden berokkend. Zij, die zoo spraken, hadden verreweg de minderheid. Het opperhoofd zelf had zich nog niet uitgelaten. Volgens zijne gewoonte had hij eerst de anderen laten spreken, en pende hij intusschen op hetgeen hem in de verschillende meeningen meest aannemelijk voorkwam. Zijn woord was in den regel be-

heden, waarin hij zich achtereenvolgens bevonden had. Hij had tamelijk veel menschenkennis opgedaan en daarbij geleerd voorzichtig te zijn.

Zoo wist hij dan, nadat zijn plan, om te ontloopen, was gevormd, de inlichtingen te verkrijgen, die hij meende noodig te hebben, om bij zijne vlucht niet al te zeer den koers kwijt te raken. En toen hij zooveel vernomen had, als hij meende noodig te hebben, nam hij de eerste gelegenheid waar, om de kraal, waaraan voor hem geene aangename herinneringen verbonden waren, den rug toe te keeren.

Zijne onderworpenheid had reeds lang bij zijne bewakers de vrees weggenomen, dat hij ter eener of anderer tijd, het hazenpad kiezen zou. Daardoor kwam het, dat de waakzaamheid, waarmede men hem vroeger had gadegeslagen, allengs plaats had gemaakt voor eene achteloosheid, welke Karel nu goed te stude kwam.

Op een morgen, toen bijna alle negers de kraal hadden verlaten, om onder aanvoering van hun opperhoofd een aanval tegen een naburigen vijandigen stam te ondernemen, zag Karel zijne kans schoon. Ongemerkt verliet hij de negerij en haastte zich, om over de heuvelen te komen, welke, gelijk gezegd is, dit dorp van alle zijden omringden.

Niemand der weinige achtergelaten negers bemerkte zijne vlucht; ook de negarinnen niet. Allen waren vervuld van het gewicht van dien dag, die, naar zij hoopten, een dag van zegespraal wezen zou. In de grootste hut, die bij wijlen tot vergaderplaats bij beradslagen diende, waren bijna allen bijeen, om met elkander te spreken over de heldendaden, die uitgevoerd stonden te worden. De helden uit den stam werden geprezen; de strijdzangen aangeheven; en de kleine negers en negarinetjes, waardige telgen van dit krijgschappige volkje, deunden mede en sprongen en dansen van pret over 't feest der overwinning, dat, naar iedereen geloofde, vast en zeker komen zou.

Intusschen was Karel ontsnapt en wandelde hij voort, blijde, dat hij zijne gevangenschap ontkomen was. In de verte verhieven zich statige palmboschen. Daarheen wendde

hij zijne schreden. Eensdeels omdat hij die niet vermijden kon, maar ook omdat ze hem in geval van nood meer veiligheid boden, dan de vlakke.

Het duurde niet lang, of hij vond reden, om zich geluk te wenschen, dat zij hem in hun dichte lommer beschermden.

Niet lang na het verlaten der kraal, midden onder de vreugd, die boven is beschreven, was een der negers op den inval gekomen, om den blanke te halen, en den opgewekten lust tot spot en schimp aan hem bot te vieren. Dit zou dan als inleiding of voorproef kunnen dienen van den smaad, dien ze aan den avond den verwacht worden den krigsgevangenen zouden aandoen. Maar de hut, waarin men hem meende te vinden, was ledig. In allerijl boodschap de teleurgestelde neger zijne bevinding aan de vergaderde menigte. Een woest gebrul van splijt en woede was het antwoord. En in weinige seconden waren allen uiteengestoven in de verschillende richtingen, die Karel op zijn vlucht had kunnen nemen.

Tot zijn geluk was de Hollandsch sprekende neger mede ten strijde getogen en dus niet onder zijne vervolgers. Immers van dezen had hij de berichten over den weg naar St. George d'El Mina ingewonnen. Ware deze nu in de kraal geweest, dan had hij zich allerwaarschijnlijkst de vroegere of latere gesprekken over dat onderwerp herinnerd, en de vervolging was dan niet, gelijk nu, in den blinde geweest. Thans geloofde men, dat de blanke zeer zeker den weg naar de zee had ingeslagen. Dien weg toch kende hij. Wellicht had hij verstandhouding met, of hoop op hulp, die hem van de kust zou worden geboden. Naar die zijde spoedden zich de meeste zijner vervolgers. Slechts enkelen sloegen den weg naar de palmboschen in.

Het woest geluid, dat aan het misnoegen over de ont-snapping van den blanke lucht gaf, bereikte Karels oor. Als een hert, dat het gebelaf der honden en de klaren der hem vervolgende jagers hoort, zoo deed die galm ook hem trillen, en snel als een pijl uit den boog voortrollen. Het dicht ineenegewassen palmbosch bood hem een voortrefte-

Te laat

4

lijke schuilplaats. Zonder dat was hij verloren geweest. Na eenigen tijd hoorde hij niets meer. Zijne vervolgers hadden het misschien opgegeven hem na te jagen in een woud, waar het zoeken uiterst moeielijk, zoo niet geheel vruchteloos was.

Vermoed zette Karel zich aan den voet van een reusachtigen dadelpalm neer. Hij moest even adem scheppen en trachten de noodige kalmte te verkrijgen, om met beleid zijn tocht te vervolgen.

Nauwelijks was hij eenige oogenblikken gezeten, of een licht geritsel in zijne nabijheid deed hem opzien. Een groote aap giurde hem met zijne scherpe oogen aan, en maakte allerlei grimassen. Onze vluchteling bevond zich natuurlijk in geene stemming, om zich te vermaken met de vlugge bewegingen en potsierlijke standen van dezen vierhandigen boschbewoner, wiens medeleden van het apengeslacht, voor zooverre zij in den dierentuin te Amsterdam of elders te zien zijn, niet weinig den lachlust van jong en oud opwekken. Hij vond het gezicht van dien grijzenden aap alles behalve prettig; want onwillekeurig kwam de gedachte bij hem op, dat hij weleens een heelen troep dier onzure beesten kon ontmoeten. En als die dan eens kwaad wilden! . . . Ook dacht hij onwillekeurig aan zoo menig ander viervoetig boschbewoner, die nu nog sliep, maar na het ondergaan der zon bosch en veld onveilig maakt.

In deze overdenkingen werd hij plotseling gestoord door een schellen schreeuw van den aap, die den tak, waarop hij zat, hevig schudde, misschien wel uit wrevel, dat onze eenzame reiziger, die peinzend voor zich zag, hem niet de noodige aandacht schonk. Een regen van dadels was het gevolg van het woedend heen en weder schudden.

Karels gelaat klaarde op, toen hij de sappige vruchten voor zijne voeten zag rollen. Hij nam er eenige van op. Want zijn rantsoen van levensmiddelen, dat hem alle dagen werd toegeschikt, was dien morgen nog niet uitgereikt, toen hij op de vlucht toog. Hij had dus goeden trek.

„Zie zoo,“ dacht hij, „dat is dan toch een ware vriend-

schapsdienst, dien mijn onvriendelijke buurman, daar in den

boom, mij bewijst. Zo smaken overheerlijk. Als 't zoo gaat, zal ik ten minste niet den hongerdood sterven.”

Nadat Karel zich aan de saprijke dadels had verkocht, stond hij op, om zijn weg te vervolgen. Al dadelijk deed zich een groote moeielijkheid op. In het onbesnoeide natuurwoud, waarin hij zich nu bevond, was het op vele plaatsen onmogelijk om rechttuit te gaan. De weelderige groei der keerkringsgewassen, zoo bekoorlijk voor het oog, was hem soms een onoverkomelijke hinderpaal op zijn tocht. Gedurig stuitte hij op dooreengestregelde takken en ranken, die hem den weg versperden. Dan moest hij na vruchteloze pogingen om door te dringen, een grooter of kleiner omweg maken. Daardoor vorderde hij niet veel. Boven zijn hoofd wuifden de bladrijke kronen der eeuwenoude boomen, en vlochten een koepeldak, dat hier en daar zoo dicht was, dat onze wandelaar meer dan eens moeite had, om de zon in het gezicht te krijgen. Deze toch was onmisbaar. Zij was het kompas op den eenzamen en onveiligen tocht. Hartelijk verlangde hij daarom maar weer uit het bosch te komen. Maar tegelijk durfde hij zich toch niet te veel zijwaarts begeven, uit vrees, dat hem dit te ver uit den koers zou brengen, dien hij volgen moest, om het Hollandsche fort te bereiken.

Het werd middag, en het bosch bleef even dicht. Van tijd tot tijd zette hij zich neer, om adem te scheppen, en eenige dadels te nuttigen, die hij overal in grooten overvloed aantrof.

De zon neigde al vrij sterk naar het Westen, en nog vond hij niet het minste teeken, dat hem uitzicht gaf, spoedig de vlakke te bereiken.

Hij werd onrustig. Het vooruitzicht in het woud te moeten overnachten, stemde hem niet prettig. Om de apen bekommerde hij zich niet. Deze verlaten des nachts de boomen niet. Maar luipaarden en hyena's waren meer te duchten. Ook kon hij wel een leeuw of tijger ontmoeten. En op dat gezelschap was hij allerminst gesteld. Toch zou hij zich moeten getroosten, in het bosch te blijven. Althans zoo scheen het.

Het werd min of meer schemerig in zijne omgeving. Iedereen weet, dat deze in dicht begroeide streken invalt, vóór nog de zon achter de westerkim is weggezonden. Karel begon al rond te zien naar het plekje waar hij te midden der onveiligheid nog het veiligst wezen kon.

Op eens hoort hij een schot.

Vorbaas staat hij stil.

„Wat kan dát betekenen,“ vraagt hij zichzelf af. „Vuurwapenen hebben de negers niet. Dus zijn het blanken, die daar schieten. En ik ben in hunne nabijheid! . . . Maar waar hen te vinden?”

„Een koninkrijk voor een paard!“ riep eens een vorst op een oogenblik, dat zijn leven, naar den mensch gesproken, van een haastige vlucht afhing.

Karel had geen koninkrijken weg te geven. En een paard zou hem te midden van het dichte struikgewas al bitter weinig dienst gedaan hebben. Maar een middel, om die blanken ginds te verwittigen, dat daar in het dichte woud iemand was, die hunne hulp noodig had, dat wenschte hij vurig te bezitten. En zeker zou hij met vreugde schatten gegeven hebben, (als hij ze bezeten had), voor een gelaten pistool of karabijn.

„O, kon ik nu ook maar schieten,“ riep hij weeklagend uit. „Kon ik hunne opmerkzaamheid maar trekken! Maar ik heb niets. Roepen kan ik . . . Schreeuwen. . . . Maar zal dat helpen. . . . Hier waar een dicht gordijn van stammen, takken en bladeren boven en om mij heen de stem verdooft. . . .”

En toch beproefde hij het, zooals de drenkeling den stroehalm grijpt, die in zijne nabijheid is. Hij riep en schreeuwde uit alle macht; zoodat de vogels verschraken en de apen schuw van tak op tak sprongen. Maar in het volgende oogenblik werd zijn stem overschreeuwd door het gefluit en geschreeuw, dat deze verschrakte dieren nu op hunne heurt aanhieven, en wel zoo geweldig, dat om zoo te zeggen, hooren en zien verging. Het was een concert zoo wanluident en schrill, dat onze wandelaar spijt gevoelde er door zijne machteloze poging, om zich

te doen verstaan, aanleiding toe gegeven te hebben. Inmiddels trachtte hij zich in de richting, waarin het schot gevallen was, baan te breken. Tot zijne groote vreugde scheen het hem toe, alsof hij dichterbij den zoom van het bosch was, dan hij vermoed had. Hij kreeg meer ruimte.

Een oogenblik stond hij stil, om te luisteren. Waren dat geen menschelijke stemmen?... Hij luistert met ingehouden adem.... Ja, ja, geen twijfel meer... hij hoort luid spreken...

Een luide schreeuw, dien hij uitstiet, gaf lucht aan zijne blijde verrassing, en was tegelijk het teeken, dat daar een menschelijk wezen hulp zocht.

„Help! help!” gilde hij.

In de opgewondenheid, waarin de hoop op redding hem bracht, snelt hij voort naar de zijde, van waar hij de stemmen hoort.

„Wie roept daar?” klinkt het hem in zijne moedertaal tegen.

En eer hij nog antwoord geven kon, buigen de takken van het struikgewas vóór hem op zijde, en ziet hij een drietal blanken, met buksen gewapend, tegenover zich.

„O, helpt mij, helpt mij,” smeekte Karel, op hen toeloope.

„Wie zijt gij?” vragden dezen.

„Ik ben een Hollander, en uit mijne gevangenis bij een negerstam ontsnapt.”

„Hij lijkt zelf wel een neger,” zeide een der drie.

„Ja, aan zijn kleeding zou men het zeggen; maar zijn spraak maakt hem openbaar,” antwoordde een ander.

„Nu moet ik om jullie lachen,” zeide een derde. „Ziet dien vent maar even aan, en 't is duidelijk te bespeuren, dat hij geen neger is. Zijn gezicht en haar wijzen het uit. Want al wordt een blanke nog zoo bruin van lucht en zon, zijn haar wordt geen wol, en zijn neus wordt niet dat mismaakte voorwerp, dat de negers in hun gelaat dragen. Hij lijkt een arme stakkert.”

Daarop richt tot Karel wendende, vervolgde hij:

„Ge zijt luchtig gekleed, vriendje. Nu in dit klimaat kan het wel zoo. Maar die sjuvele dracht moest ge liever aan het negervolkje overlaten. Een blanke moet wat fatsoenlijker voor den dag komen.”

„Het is ook in het geheel mijne verkiezing niet,” sprak Karel. „De negers, die mij gevangen hielden, hebben mij zoo toegetakeld.”

Daarop begon hij te vertellen, wat er met hem gebeurd was. Hij verhaalde beknopt zijn ganschen levensloop. Maar de ware reden, waarom hij zijn vaderland had verlaten, verzweeg hij.

Met alle oplettendheid werd hij aangehoord.

Toen hij gedaan had, zeide een der drie:

„Ge moogt van geluk spreken, vriendje, dat we zoo dicht in je nabijheid waren. Maar, komaan we moeten niet langer toeven. De zon gaat onder en we hebben nog een groot uur te rijden, eer we in 't fort zijn. Gij gaat met ons mee. Een van ons neemt u achter op 't paard, en overigens moet de kommandant weten, wat hem te doen staat.”

Eenige oogenblikken later kwamen ze aan den zoom van het woud. Daar stonden de paarden met den neger, die op hen paste. Karel steeg mee op, en voort ging het in volen draat.

In de nabijheid van het fort matigden de ruiters hun spoed, om hunne paarden wat te laten uitdampen.

Van deze gelegenheid, om een gesprek aan te knooien, maakte Karel gebruik om te vragen, hoe het fort heette, waarheen zij hem brachten.

„St. George d'El Mind.”

„Ik wist niet, dat dit fort zóó nabij was. Men had mij gezegd, dat het ruim twee dagreizen verwijderd was van de kraal, waar ik gevangen zat. En ik ben pas één dag op weg.”

„Dan heeft men u voorgelogen, of ge hebt geloopen als een paard.”

„Dan zal het eerste wel het dichtst bij de waarheid zijn,” hernam Karel, „want hard loopen was onmogelijk in een

bosch, zoo dicht begroeid als dat, waarin ge mij gevonden hebt. Maar,” vervolgde hij na eenige oogenblikken, „als ik vragen mag, aan wien heb ik mijn redding te danken?”

De ruiter zag even om, en antwoordde op een toon, die bewees, dat Karels vraag hem niet te best beviel:

„Ge moogt het vrij vragen; maar eigenlijk moest ge het weten zonder vragen. Zijt ge een Hollander, en weet ge dát niet. Hebt ge dan nooit geleerd, op de catechisatie of te huis bij je ouders, dat God alle dingen regeert? Man, je valt me tegen. De Almachtige God, die is je Redder!”

„Ja, dat weet ik wel!” viel Karel in, „maar gij en uw makkers hebben me toch gevonden.”

„Welnu, wat zou dat? Wij zijn gestuurd door God, die onze schreden naar dien kant leidde. Wij hebben u niet gezocht. Wij wisten niet, dat daar ergens in 't bosch een mensch hulp noodig had; maar dat wist de Heere God wel. Het behaagde Hem u te redden: en daarom beschikte Hij het zoo, dat we juist daar kwamen, waar we wezen moesten, om u te vinden.”

Karel zweeg. Er viel tegen deze bondige redeneering niets-in te brengen.

„De zaak heeft zich heel eenvoudig toegedragen,” vervolgde Karels leidsman na een oogenblik stilzwijgen. „We waren van morgen op de jacht gegaan. Er is in deze streken overloed van wild. Toch scheen het, of we nu minder gelukkig zouden zijn, dan anders. Geen vogel kwam onder schot. Zoo doelden we al verder en verder en naderden den zoom van het wijdutgestrekte palmbosch, waar gij u bevondt. Het werd al laat. We moesten terugkeeren, wilden we nog vóór den avond weer thuis zijn. Een van ons loste nog voor 't laatst zijn geweer, meer uit wrevel, omdat onze dag zoo weinig had opgeleverd, dan wel met het doel enig wild te treffen; want we zagen eigenlijk nergens van dat twee- of vierbeenige volkje, dat we zoo graag als buit meegebracht hadden. Het scheen of alles zich in het dichtste van het woud schuil hield, waar wij onmogelijk konden komen. Nauwelijks was de echo van het schot weggestorven en de rook opgetrokken, of uit het

bosch klonk ons een vervaarlijk geschreeuw van vogels tegen. We bemerkten daaruit, dat het wild, dat we zochten, niet zoo diep in het bosch verscholen was, als we eerst vermoedden. Na kort beraad besloten we te beproeven, of we althans iets konden machtig worden, stapten af en drongen het woud binnen, in de richting, waar we het geschreeuw der vogels gehoord hadden. Zoo kwamen we dicht bij u. We hoorden uw hulpgeschrei en — gij waart gorod.”

Karel had met belangstelling geluisterd. Hij moest bekennen, dat zich alles heel natuurlijk had toegedragen. En toch kon hij zich niet ontfemen, dat er iets zeer bijzonders in lag. De omstandigheid, dat deze jagers, anders zoo gelukkig op hun jacht in dit wildrijke oord, thans naar den zoom van het woud waren geleid, waar hij in grooten angst een gevaarvollen nacht tegenging; — het schot, dat zonder doel werd gelost, en hem opmerkzaam maakte op de nabijheid van blanken; — het geschreeuw der vogels, door zijn roepen veroorzaakt, en waardoor de opmerkzaamheid getrokken werd van hen, wien zijne stem onmogelijk kon bereiken; — dat alles gaf hem een nieuwen indruk van een Bestuur, hooger dan dat der menschen; een Bestuur, dat met zeer gewone middelen gansch buitengewone uitkomsten weet te verkrijgen; dat de meest natuurlijke zaken wonderlijk weet te leiden. Hij werd getroffen door het samentreffen van zooveel en vielerlei, wat toch dienen moest, om hem te redden. In het diepst van zijn gemoed ontstond iets, dat hem deed gelooven, dat zijn redders hem niet bij toeval gevonden hadden. Hij gevoelde iets van de waarheid, die zijn geleider zoeven had uitgesproken: „De Almachtige God, die is je Redder.”

Het was reeds tamelijk duister, toen de kleine stoot het fort binnenreed. Karel werd voor den kommandant gebracht, die hem nauwkeurig ondervroeg. Het werd onzen maat onder dat verhoor wel een beetje bang om het hart. Hij vreesde, dat, als hij openhartig vertelde, wat hem genoodzaakt had, om Holland te verlaten, hij zich zeiven

een kull groef, waaruit hij niet weer zou kunnen wegkomen. Het was ook licht mogelijk, dat de kommandant, die door de Oost-Indische Compagnie was aangesteld, over hem bericht naar Holland zou zenden. En als er dan eens bevel werd afgezonden, om hem naar 't vaderland op te zenden!... Men kon het niet weten. Want die heeren van de Oost-Indische Compagnie, waren voor een deel ook in de Magistraat; en deze of gene onder hen kon allicht kennis genomen hebben van de mislukte pogingen, die het gerecht had aangewend, om hem in handen te krijgen. Deze en dergelijke gedachten verontrustten Karel zeer, en deden hem begrijpen, dat hij, hoewel gered, toch niet veilig was.

De kommandant deed hem van voezame kleeding voorzien, en beschikte hem huisvesting bij een der bedienden onder het talrijk personeel, dat de Compagnie in dit gedeelte harer uitgebreide bezittingen had.

Karel sliep den eersten nacht, zooals iemand slaper kan, die den ganschen dag, onder duizend bekommeringen, de grootste vermoedissen heeft doorstaan.

In den morgenstond werd hij gewekt. Zijn hoespes noodigde hem aan tafel, waar een eenvoudig ontbijt gereed stond. Onder het gebruik daarvan vertelde hij een en ander van zijn wedervaren onder de negers, die hem gevangen gehouden hadden; van de schipbreuk en zijne gelukkige, tweevoudige redding, en van zijne lotgevallen in Engelschen dienst. In jaren was hij niet zoo spraakzaam geweest. Daar waren ook redenen voor. Onder zijne Engelsche kameraden had hij zich bijna uitsluitend van de Engelsche taal moeten bedienen, en al had hij het er tamelijk ver in gebracht, zoo kon hij zich toch nu veel gemakkelijker uitdrukken, en was het hem oneindig aangenaam, nu hij zich van zijne moedertaal bedienen kon. Tijdens zijne gevangenschap was het niet beter geweest, om licht te bevreedden redenen. Daarbij bevond hij zich nu onder landgenooten. Maar wat hem het meest tot spreken uitlokte, was het gulle, vriendelijke voorkomen van zijn gastheer en de aangename wijze, waarop deze hem behandelde.

Iets, dat moeielijk beschreven kan worden. Iets verheven plechtigs, dat onwillekeurig indruk maakte.

Was het dan dit, dat Karel boeide?

In het eerst, ja. Maar, als dit al het aantrekkelijke had uitgemaakt, dan had hij niet zoo lang en zoo onverteelde aandacht kunnen schenken aan wat hem toch uit zijn vroeger leven zoo goed bekend was. Daar was iets anders, dat hem tot luisteren dwong, en opletend deed zijn naar dat oude verhaal. Voor het eerst van zijn leven kwam de mogelijkheid bij hem op, dat deze gelijkenis toepasselijk kon zijn op hem.

Zijn hoespes bemerkte zijne belangstelling en las door. Na het dankgebed wilde Karel oprijzen. Maar deze liet hem dit niet toe.

„Wat wilt ge?“ vroeg hij aan Karel.

„Ik wil eens even buiten zien,“ antwoordde Karel, „want uwe bezigheden roepen u zeker elders; en terwijl gij uit zijt, kan ik met mijne nieuwe omgeving kennis maken.“

„Maar ik behoef van daag niet zoo vroeg uit, en heb nog een uurje tijd. Als ge lust hebt laat ons dan ons gesprek van straks voortzetten. Ge luisterdet zoo opmerkzaam onder het lezen... hadt ge die gelijkenis reeds vroeger gehoord?“

„O, ja, te huis bij mijne ouders. Als kind heb ik het geheele verhaal zoo goed als van buiten gekend.“

„Dus werd er bij u aan huis ook in den Bijbel gelezen?“

„Zeker. Alle dagen. Mijn vader was er erg op gesteld en mijne moeder niet minder.“

„Dat verblijdt me. Dat is nog zoo'n echt Oud-Hollandsche trek. Want geloof me, jonge vriend, ik heb ook andere landen bezocht in mijn zwerven door de wereld, maar nergens vond ik in mijn jeugd zoo'n eerbied voor den Bijbel, als nog in ons goede, oude Holland. En toch moet het vroeger nog beter geweest zijn. Ten minste, ik heb mijn goeden, lieven vader bij zijn leven vaak hooren zeggen: „Jongens, de tijden worden bang. Het gaat niet meer als in mijn jonge jaren. De menschen beginnen te denken, dat ze wijzer zijn dan God; en dat is altijd een teeken van

Toen de laatste bete was genuttigd, vóór het dankgebed werd uitgesproken, nam deze den grooten Statenbijbel van den lessenaar, leide dien op tafel, en las, terwijl allen met eerbied luisterden, eenvoudig en ernstig een gedeelte voor.

Voor dien morgen was „de gelijkenis van den verloren zoon“ aan de beurt.

Wie mijner lezers heeft die overschoone gelijkenis uit Lukas XV gelezen, en is niet getroffen geworden door den weergaloozen eenvoud, de kracht en diepte, door den onuitputtelijken rijkdom van godachten en den verwikkelden troost daarin vervat? Zij is het Evangelie in een kort bestek, onder een der aantrekkelijkste vormen, der roerendste beelden. Zij is de treffende schildertijl van Gods groote barmhartigheid en genade voor arme zondaars; de sprekende teekening van de ellende, verbonden aan het leven buiten God; de liefelijke noodiging, om terug te keeren van de paden der zonde en des doods; de Goddelijke aankondiging van vergiffenis voor het berouw hebbende, schuldige gemoed; — met een woord: Zij is de Bijbel in 't klein.

Karel luisterde met opmerkzaamheid. Hij had die gelijkenis te huis vaak gelezen en hooren lezen. In zijn jongensjaren had hij haar bijna van buiten gekend. Maar het was nu of hij ze voor 't eerst hoorde. Hij werd, hoe wist hij niet, geboeid, zoodat hij luisterde moest.

Was het de plechtige ernst, waarmede zijn hoespes las?

Zeker was de wijze, waarop hij las, geheel verschillend, van die, waarop men wel eens uit den Bijbel hoort lezen, of liever dreunen. Niets van dat galmeude of toemende, veel minder nog dat raffelende, stootrige, dat sommigen eigen is. Geen gemaaktheid. Karels hoespes las met zijn natuurlijke stem, en die was vol en weelluidend. Hij leide den klemtoon waar hij meende, dat die gelegd moest worden. En daar hij een behoorlijk ontwikkeld man was, wist hij in den regel, waar die vallen moest. Hij las eenvoudig; ongeveer zóó, als hij sprak. Maar de bewustheid, dat hij Gods Woord vóór zich had, gaf aan zijne stem

opkomenden hoogmoed en naderenden val.“ Dan zag hij mij daarbij diep in de oogen, en voegde er bij: „Mijne oude oogen zullen het misschien niet zien, maar dit zeg ik u, mijn jongen, als die verkeerde geest onder de menschen toeneemt, en onze Hollanders voortgaan met de Franschen na te open, dan duurt het niet lang, of Holland heeft zijn besten tijd gehad. Dan gaat ons land onder. Dat kan niet anders. Want „God laat zich niet bespotten.“ En: „Zoowat de mensch zaait, dat zal hij ook maaien.“ Staat er ook niet geschreven: „Die wind zaait, zal storm oogsten.“ De verkeerde leer, die van God afvoert, en die den mensch zoo opgeblazen maakt, dat is de wind. En de storm komt zeker, als dat zaaien van die verderfelijke leugeneer niet ophoudt. Maar jongenlief, die storm kan heel ons land wel meenemen; zoodat het er onder raakt en er nooit weer boven op komt.“ — „Zoo sprak mijn oude, lieve vader,“ vervolgde Karels hoespes, „en ik moet zeggen: hij heeft gelijk. Want het wordt er in de laatste jaren niet beter op. Ik ben nu sedert tien jaar hier aan de Gondkust. Mijn tijd is haast om. Maar ik vrees, dat ik in Holland veel veranderd zal vinden, als de Heere God er mij weer heen laat gaan. Tenminste uit de brieven, die ik van tijd tot tijd krijg, vernem ik van allerlei leelijke boeken, die gedrukt worden en grage lezers vinden. Daar heb je bijvoorbeeld die Fransche boeken van Voltaire. Zo zijn allerschandelijkst. Ik begrijp niet, hoe de menschen ze lezen willen. Het is vergif voor de ziel. En je weet, hoe men met vergif doen moet. Die er mee om moet gaan, die doet het heel voorzichtig en met alle mogelijke voorzorgen. En die er niet mee noodig heeft, die blijft er ver van aan: ten minste als hij wils is om leven en gezondheid lief heeft. Daarom verblijft het mij altijd, als ik bemerk, dat de Bijbel in eere is en gelezen wordt.“

„Het was voor mij toch niet heel prettig,“ hernam Karel, toen zijn spraakzame hoespes een oogenblik ophield. „Ik moet opricht zeggen: lezen is nooit mijn lust geweest. En in den Bijbel las ik het minst gaarne.“

„En dat waarom?“

„Wel, ik begreep er zoo weinig van; en...
 „Nu, ga voort. Spreek maar gerust openhartig. Je kunt me vertrouwen.”
 „Och, ik denk, dat ik niet de eenige ben. Waarom zou ik er een geheim van maken? Ik zal maar vrijuit zeggen: ik ging liever, waar het bordje hangt met het opschrift: „Vrij wijn en bier.”
 „In de herberg meent gij. Was het daar dan beter, dan bij uw ouders thuis?”
 „Beter?... Och, het was er vrooljke. Daar waren mijne kameraden...”

Karel hield eensklaps op. Plotseling kwamen hem weer met de gedachte aan zijne kameraden de vreeslijke tooneelen voor den geest, waaraan hij liefst niet wilde denken.
 „Vrooljker?... Nu ja... 't is maar de vraag of die vrooljheid lang duurt. Ik heb menschen gekend, die vijftig de herberg bezochten, omdat het daar vrooljker was, zoo zij zeiden, dan bij hen te huis; maar die met al die vrooljheid, in groote narigheid zijn gekomen. De vrooljheid in de herberg is de rechte vrooljheid niet. Er is een lachen, dat in seuwig weenen eindigt. En de kameraden... ja, goede vrind, de besten vindt men eerder buiten dan in de herberg. Er zijn kameraden van wie het spreekwoord zoo waar zegt:

„Vrinden in den nood,
 Honderd in één lood!”

„Kameraden, die 't op je zak toelagen, zoolang die nog wat lijden kan; en is die loeg, dan veranderen ze, als een blad op een boom. Komt het op helpen aan, dan kennen ze je niet meer. Ze bespotten je nog toe. En de gevallen zijn niet zeldzaam, dat zij, die eerst het lustigst klonken en dronken als kamerasad en v... later door boosaardigen spot en terging het leven verbitterd hebben van den onervaren jongeling, die roekeloos en onnoozel genoeg was, om zulke goedkooppe vriendschapsbetuigingen voor goede munt op te nemen.”

Het gelukte hem in de morgenschemering buiten het fort te komen, en zich te verschuilen in de nabijheid der plaats, waar de Engelsche sloep landde, om het noodige water in te nemen. Het was de laatste reis. De Engelsche kapitein had bevel gegeven, om haast te maken, daar hij nog vóór den middag het anker moest lichten. Zoo liep alles meé, om Karels ontvluchting mogelijk te maken.
 Nauwelijks had de boot het water in, of de Engelsche officier gaf bevel van wal te steken. Op dat oogenblik rende Karel naar den oever, sprong te water en zwom naar de boot.

„Helpt mij, Engelsche vrienden,” riep hij in 't Engelsch. De officier liet bijdraaien en nam hem op.
 „Wat is dat voor gekheid?” vroegde hij, „om zoo vroeg een zeebad te nemen. Wie zijt gij?”

Karel vertelde hem, dat hij een der manschappen, misschien de eenig overgeblevene, van „The Warrior” was, en dat hij reden had, om te vermoeden, dat de kommandant hem beletten wilde aan zijne verbintenis tot den Engelschen dienst gevolg te geven.

„Ik moest wel wachten tot de boot van wal stak,” vervolgde hij, „want de Hollandsche konstabels, die u het water bezorgden, konden er wel meer van weten, en mij ingerekend hebben, als zij bespeurden, dat ik weg wilde.”

Op het fregat gekomen, moest Karel aan den kapitein alles omstandig verhalen. Het gevolg was, dat hij aan boord bleef en de reis naar Engeland mede maakte.

„TE LAAT.”

Het is aan ieder Nederlander bekend, dat het in het laatst der 18e eeuw in ons vaderland er treurig uitzag.

Karel moest zich zelven bekennen, dat zijn hospes, ook wat hem betrof, den spijker op den kop sloeg. Hadden zijne vrienden niet eveneens met hem gehandeld? Hadden zij niet vaak zijne gezondheid gedronken en zich als zijne vrienden voorgedaan? En waren het niet diezelfde zoo-genaamde vrienden, die hem door hunne plagerij tot die vreeslijke misdaad hadden geprikkeld, een misdaad, waarom hij als banneling moest zwerven, en... (zijn geweten zeide het hem)... waardoor hij aan het eeuwig oordeel Gods schuldig was!

De hartelijke toon, waarop Karel zich hoorde toespreken, maakte indruk op hem. Een oogenblik stond hij in beraad, om zijn hospes deelgenoot van zijn geheim te maken, hem alles te vertellen en zijn raad te vragen. Maar een bode van den kommandant, die zijn hospes bij zich ontbood, stoorde hun gesprek.

Den volgenden dag wierp een Engelsch fregat in de nabijheid van het fort het anker, om versch water in te nemen. Karel beschouwde dit als een uitkomst voor hem. Hij vermoedde, dat de kommandant hem niet recht vertrouwde, en vreesde, gelijk gezegd is, dat de berichten, die deze uit Holland zou ontvangen, reden genoeg zouden geven, om hem gevangen te nemen en op te zenden.

Hij verzocht gehoor bij den kommandant en vrasgde verlof, zich naar het Engelsche schip te begeven, om zijn dienst onder Engelsche vlag te hervatten.

De kommandant vond dat Karel wel wat veel haast maakte. Hij erkende de billijkheid van diens wensch, om aan zijne verplichtingen tegenover Engeland te voldoen, maar gelastte Karel om in het fort te blijven, tot hij gelegenheid zou vinden hem rechtstreeks naar Engeland te zenden.

Dit bescheid versterkte Karel in zijn vermoeden, dat er iets broeide. De wensch, om weg te komen, werd daardoor sterker. En vóór de avondschemering viel, was zijn besluit genomen, om te ontspannen. Zeer moeielijk viel hem dit niet. Te minder, daar de kommandant hem, vreemd genoeg, niet in zijn bewegingen belemmerde.

De afval van God had den val van vorst en volk ten gevolge. De Fransche revolutie van 1789 en de daarop gevolgde Koningsmoord vond hier niet weinig toeluchting; eerst bedekt, uit vrees voor de Pruisen, later onthoelen. De Patriotten staken al meer het hoofd op, naarmate de Fransche wapenen voorspoedig waren. En toen tengevolge van de strenge koude in den winter van 1794—95 de rivieren zoo hard bevroren, dat de Fransche troepen ze met kanonnen konden overtrekken, ontzonk den Oranjegezinden alle moed en hoop. Onze Stadhouder Willem V besloot naar Engeland uit te wijken, om het lot te ontgaan, dat de Franschen hunnen Koning Lodewijk XVI hadden bereid, dien zij als een gemeen misdadiger onder de guillotine hadden vermoord.

Op den kouden, mistigen 18en Januari 1795 begaf zich de Prins, door weinige getrouwen vergezeld, naar het strand van Scheveningen. Een visscherspink lag gereed, om den teg uit het Doorluchtige Huis van Oranje, dat ons land, onder Gods genadigen zegen, zoo vaak had gered, naar het Engelsche fregat te brengen, dat voor de kust kruiste.

Aandoenlijk oogenblik!
 Aandoenlijk voor ieder, die nog niet had afgeleerd, Gods hand in de geschiedenis van ons volk op te merken; voor ieder, die het weet, dat God Oranje en Neerland vereenigd heeft, en dat de verwerping van Oranje telkens een veeg teeken voor den Staat is geweest, gelijk de hergeving van Oranje aan Neerland steeds was een opleven tot nieuwen luister en bloei. Aandoenlijk niet minder voor den Prins zelven. Met een bewogen stem dankte hij zijn geleide voor de hem bewezen liefde en trouw.

„Ik verlaat,” zoo sprak hij, „dezen grond, dit land, dit volk, dat mij lief is, als balling. Deze vernedering heb ik, als mensch, dubbel verdiend, doch niet in de waarneming mijner posten. Dwaalde ik soms, ik deed het ter goeder trouw. Opzettelijk benadeelde ik nooit zelfs mijn bittersten vijand. De ware bron onzer ongelukken ligt niet in de onverantwoordelijke handelwijze van zoovele Nederlanders of in de kwade trouw der bondgenooten, maar in de

nationale zonden en ongerechtigheden. God heeft een twist met Nederland, en toont het in de mislukking van alle pogingen en ook nu door fellen vorst, die de wateren tot een gebaanden weg maakt. Wie zal oprichten, als God ter neer werpt!"

Wijze woorden, die ook nu nog, en vooral niet minder, behartiging verdienen. Ach, waarom worden de lessen der geschiedenis niet meer ter harte genomen! Waarom spiegelen wij ons niet méér aan de ondervinding, die het Oranjehuis en Nederland hebben opgedaan, en die kort en krachtig, geheel naar waarheid wordt uitgedrukt in het bekende Schriftwoord: „Die Mij eeren zal Ik eeren; maar die Mij versmaden, zullen licht geacht worden.”

Er is toch waarlijk geen buitengewone voorspellingsgave toe noodig, om te wijzen op een strijd, die nabij is; op een storm, die over volken en tronen zal varen; die ze zal schudden en... vernielen, zoo zij zich niet bekeereren en eer bewijzen aan den Almachtigen God, die de Heere des Hemels en der aarde is.

Het ligt niet in ons plan uitvoerig mee te deelen, wat er na het vertrek van den Prins in ons land voorviel. Ieder Nederlander behoort dit te weten. En elke geschiedenis van ons vaderland, die een weinig uitvoerig is, biedt aan den weetgerige overvloedige stoffe, om er zich mee bekend te maken. Na den tachtigjarigen oorlog met Spanje is dit deel van Nederlands geschiedenis wel het belangrijkste, omdat het onwederlegbaar in het licht stelt, dat de volkeren geen vrede en rust kunnen hebben, waar zij den weg van Gods geboden verlaten.

In 1799 beproefden de Engelschen in vereeniging met de Russen ons land aan de Franschen te ontrukken. Den 10en Aug. vertoonde zich de voorhoede van de Britsche landingsvloot onder den Vice-Admiraal Mitchell voor Kijkduin. Had de landing reeds den volgenden dag kunnen plaats hebben, Noord-Holland ware zonder twijfel overrompeld geweest; want er waren op dat oogenblik niet meer dan 1800 soldaten beschikbaar. Maar de westenwind woei zoo

Te laat

5

onstuimig, dat de schepen weer zee moesten kiezen, uit vrees van op de kusten te stranden. Zeven dagen later had de landing plaats.

Vatten wij na deze kleine uitweiding, de draad van ons verhaal weer op.

Onder de landingstroepen behoorde ook Karel.

Met blijdschap had hij bevel ontvangen, om den tocht mede te maken. Hij kon zich niet onteuzelen, dat de begeerte, om zijn geboortegrond te bezoeken, grooter werd, naarmate de tijd van zijne ballingschap toenam, en het uitzicht, om ooit weder de plaatsen zijner kindsheid te bezoeken, zich tevergeefs liet wachten.

Hij was nadenkend geworden. De verschillende ontmoetingen in zijn woelig leven; de gevaren, die hij had doorgestaan; de uitredingen, die hij had ondervonden; de vermaningen, die hem waren gegeven; dat alles was, onder het bestuur van God, tot een winst voor zijne ziel geworden. Hij had over veel berouw. Menigmaal in de stille nachtwake kwam de herinnering aan zijne ouders bij hem op met eene levendigheid, dat het hem was, als zag hij ze vóór zich. Verscheidene brieven had hij naar hen gezonden om hen te laten weten, hoe het met hem ging, en om hun vergeving te vragen, voor het verdriet en de schande, die hij hun berokkend had. Maar nimmer had hij nog eenig bericht van hen ontvangen. Dit verwonderde hem niet, als hij in aanmerking nam, dat de onophoudelijke oorlogen en de gespannen, ja, verwarde toestand van de binnenlandsche zaken het zeer licht mogelijk maakten, dat een brief verloren ging.

Met het vooruitzicht, eindelijk zijne ouders weer te zien, begroette onze zwerveling de vaderlandsche duinen.

Hoe gaarne had hij den hoogsten duintop beklommen om, zoo mogelijk, iets van de ouderlijke hoeve te zien. Elke voet gronds werd den Engelschen door de Franschen betwist. De Fransche generaal Daendels weerstond hen met al zijne macht; maar moest ten slotte terugtrekken, en sloeg zijn hoofdkwartier aan de Schagerbrug op.

Aan den avond van dien dag moest Karel een der voor-

posten betrekken. De nacht was niet donker, daar de maan, nu en dan, tusschen de snel voortdrijvende wolken haar zilverglans over beemd en veld uitgoot. Met zijn karabijn in den arm wandelde hij heen en weder, toen hij een verdacht gedruisch vernam.

„Werda!” riep hij met forsche stem.

Geen antwoord.

Hij luistert. Alles is stil.

Een nieuwe windvlaag doet het loof der boomen ruischen en weer verneemt hij hetzelfde gedruisch, als van menschen, die zich voorzichtig een weg banen door het kreupelhout, dat den weg omzoomt.

„Werda!” herbaalt hij, en zet zich in postuur om zich te verdedigen, indien hij door Franschen wordt aangevallen, die misschien pogingen deden om dezen post te overrompelen.

Op 't zelfde oogenblik komt de maan van achter de wolken, en beschijnt het gelaat van een paar Franschen, die, in het struikgewas neergehurkt, zich tot den aanval gereed maken.

„Verraad! Op! Te wapen!” schreeuwt Karel uit alle macht zijnen makkers toe die met hem de wacht betrokken hadden, en te gelijktijd knallen drie schoten.

Karel heeft gevurd en één der Franschen is buiten gevecht gesteld. Maar ook hij voelt zich getroffen. De andere Franschen, die gedeeltelijk nog verborgen waren, ziende, dat de wachtpost sterk en op hare hoede was, deinsden af.

Karel werd naar het veldhospitaal gebracht. Zijne wonde bleek niet gevaarlijk, maar verplichtte hem toch, eenige dagen buiten dienst te blijven.

Twoe dagen later zat hij met den gewonden linkerarm in een doek voor de deur der tent, toen de veldprediker naar hem toe kwam.

„Hoe gaat het nu?” vroeg deze, terwijl hij even bij Karel stilstond.

„O, zeer goed,” antwoordde Karel. „'t Is maar een vleeschwond, zegt de dokter, en als er niets blijkt, kan ik over acht dagen het hospitaal verlaten.”

„Ik wensch u geluk, vriend. God heeft u bewaard. Anders waart gij ook den weg opgegaan van uwe kameraden, die heden nacht dien post betrokken hadden.”

„Hoe zoo? Wat is er dan gebeurd?”

„De wacht is overrompeld en alle man is afgemaakt. Hebt ge het hevige schieten niet vernomen?”

„Ja, ik hoorde wel een hevige vuren, maar wist niet, wat er gaande was. Was de maan ook niet op het rechte oogenblik achter de wolken weggekomen, dan hadden ze mij en mijne kameraden ook neergelegd.”

„God heeft u bewaard,” herhaalde de veldprediker. „Geef Hem de eer.”

Karel sloeg de oogen neder. 't Scheen, dat zij vochtig werden.

„Ge hebt mij onlangs gezegd,” ging de veldprediker voort, „dat ge een veelbewogen leven achter u hebt. Ofschoon ik de bijzonderheden niet weet, geloof ik toch vry te mogen zeggen, dat Gods goede hand u geleid, bewaard en gedragen heeft.”

Karel knikte.

„Ook verdragen,” voegde hij er zacht aan toe.

„Ook verdragen,” herhaalde de veldprediker langzaam en luid. „Het is goed, dat gij er dat blyvoegt, jonge vriend. Niet iedereen erkent dat. Maar als ik u goed versta, dan wilt ge daarmee zeggen, dat ge, gedurende langer of korter tijd, God hebt vergeten, Hem ongehoorzaam zijt geweest, en dat ge, niettegenstaande uwe zonden tegen Hem, den Heiligen en Rechtvaardigen God, in plaats van rechtmatige straf, uitstel en telkens weer uitstel gekregen hebt, opdat ge u zondt bekeerent.”

„Meer dan dat, mijnheer.”

„Wat meent ge daarmee?”

Karel zag den veldprediker aan. In zijn oog blonk iets van de droefheid eener ziel, die begonnen is zijn schuldboek te lezen met andere oogen, dan de mensch van nature heeft; iets van dat verootmoedigend gevoel, dat iedereen kent, die de vliegbladeren, waarmede hij zijne schande zoekt te bedekken, ziet inrimpelen en verdorren.

„Wat ik daarmee meen, mijnheer? God heeft mij laten leven... en Hij had mij in de hel kunnen werpen. Hij heeft mij gered... meer dan eenmaal van een gewissen dood gered... en ik ben waardig in den eeuwigen dood te gaan. Hij heeft mij, smoothen zondaar, die ik ben, mij, den overtreder van Zijne geboden, het leven gelaten, weldadigheid bewezen!... O, ik kan 't u niet zeggen, wat ik gevoel, als ik denk aan al die bemoeningen, die God met mij gehouden heeft;... en ik... ellendige, die ik ben... ik heb daar niet op gelet;... ik heb geleefd, of er geen God in den hemel is, ... als een dier, mijnheer, niet veel beter dan een dier... Ik had nooit gedacht, dat ik zoo slecht ben!...“

„Ge zijt de eerste niet, wien zulk eene belijdenis uit het hart en van de lippen vloeit. Kom, ge moet me meer vertellen. Ik heb tijd. Ge kunt tegen mij openhartig zijn. Niemand hoort ons hier dan God alleen. En ik ben een dienstknecht van Zijnen lieven Zoon, Die in de wereld gekomen is, opdat doodschuldigen het leven en de vrftheid zouden hebben door Hem.“

Dit zeggende, had de veldprediker een bank aangeschoven, die in de nabijheid stond. Beiden zetten zich neder.

„Verberg mij niets,“ herhaalde de vriendelijke zielenherder, ziende dat Karel aarzelde. „Wellicht heeft de Heere, mijn Zander, het juist zoo beschikt, dat ik tijd en gelegenheid heb met u onder vier oogen te spreken, om u, onder Zijn zegen van nut en dienst te zijn... Leven uwe ouders nog?“

Eene lichte trilling van Karels lippen bewees den prediker, dat hij met die vraag eene gevoelige snaar in diens hart had aangeroerd; dat die vraag hem pijn deed.

„Ik weet het niet, mijnheer. Ik hoop het.“

„Waar wonen zij?“

„In de nabijheid.“

„Ik wist, dat ge een Hollander zijt. Hebt ge hen in lang niet gezien?“

„Sedert vele jaren niet, mijnheer.“

„Dan zult ge wel verlangend zijn, hen weder te ontmoeten, niet waar?“

Karel antwoordde niet, maar de traan, dien hij ter sluiks wegwischte, was welsprekend genoeg.

„Mij dunkt, ge zult hun veel te vertellen hebben. Hoe blijde zullen ze zijn, u weer te zien; want het oudernart is teer over zijne kinderen!“

„Mijnheer, ik zal niet veel kunnen zeggen, als ik het geluk mag hebben, hen weer te ontmoeten. „t Wordt mij vol tot aan den keel, als ik er aan denk, dat ik mijn goeden vader en mijne lieve moeder weer onder de oogen komen zou. Och, mijnheer, ik zal het u maar vertellen. Ik ben slecht voor mijne ouders geweest... doortrapt slecht... Gij zult een afschuw van mij krijgen, als ik het u vertel. Maar ik ben ook niet anders waard, dan dat alle menschen mij verachten en bespotten. Ik heb mijne goede, lieve ouders veel verdriet aangedaan. Ik ben de oorzaak, dat ze menigen benuwden zucht hebben moeten slaken; dat ze hunne jaren in kommer en zorg over mij, dien zij liefhadden, hebben doorgebracht. Ik ben niet waardig, dat ik onder hunne oogen kom. Maar als me dat geluk te beurt valt, dat ik mijn ouden vader en mijne moeder weer zal mogen zien... mijnheer, al was de heele wereld er bij, dan val ik aan hunne voeten neer, en dan moet en dan zal ik 't hun zeggen, wat de verloren zoon tot zijn vader zei: „Ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u; ik ben niet waardig uw zoon genaamd te worden...“

„Ik mag mij niet indringen en gebeimen ontlokken, maar mijn ambt, als herder over de schapen, die mijn Holland mij te weiden geeft, doet mij mijn verzoek van daareven met vrijmoedigheid herhalen. Er is iets in uw lot doet stellen, dan gij misschien vermoedt. Spreek openhartig. Wilt ge mij uwe levensgeschiedenis verhalen?“

„Ja, mijnheer, dat zal ik. De vriendelijke blik, waarmee u mij aanziet, zal onder mijn verhaal wel veranderen, als ge verneemt, welk een verdorven schepsel gij uwe aan-

dacht schenkt. Maar, zooals ik zeide: ik heb niet anders dan hoon en verachting verdiend.“

Nu begon Karel te verhalen van zijne jeugd en jongelingsjaren. Van zijne goede, vrome ouders en van de liefderijke en trouwe vermaningen, die zij hem telkens en telkens gegeven hadden. Van hun stil gebed voor hem, dat hij weleens had beluisterd... en bespot. Van zijne toenemende halsstarrigheid en wrevel; zijne ongehoorzaamheid en opstand tegen het ouderlijk gezag. Hij verzweg ook niet, wat er op dien vreeslijken avond op het tjs was voorgevallen... zijn woede en den manslag, dien hij in zijn dulle drift had begaan; reden, waarom hij het ouderlijke huis was ontvlucht. Hij verhaalde zijne zwerftochten in den vreemde; de bijzondere uitreddingen, die God hem geschonken had; de indrukken daarvan, die hem waren als bliksemstralen in den donkeren nacht, en hem hadden doen denken aan God. Hoe hij aan de Goudkust de gelijkenis van den verloren zoon had hooren lezen, en onder het lezen de overtuiging had gekregen, dat hij eigenlijk die verloren zoon was. Hoe hij zich had willen verzetten tegen die overtuigingen, die hij liefst met den naam van kinderschtigheid had willen bestempelen; en hoe hij dien boosen strijd tegen het licht, dat in zijne ziel opging, eindelijk had moeten staken.“

„En nu, mijnheer,“ zoo eindigde Karel, „nu heb ik bij de begeerte, dat God mij mijne zonden vergeven wil, nog den wensch, dat ik mijne lieve ouders, die ik zoo gedurig, zoo lang, zoo boosaardig getergd heb, nog eens zien mag, om ook hun vergoing te vragen voor alles, wat ik tegen hen misdaan heb.“

De prediker was aangedaan. Hij bespeurde, dat hij hier te doen had met een jongen man, die wel in dubbelen zin een „verloren“ zoon mocht heeten.

„Ik wensch met u, mijn vriend,“ zeide hij, „dat gij uwe ouders moogt ontmoeten. Gij gevoelt, dat ge 't niet waardig zijt?“

„Ja, mijnheer. Ik begrijp, wat u bedoelt. Zeer zeker weet ik, dat ik mij gruwelijk tegen God zelven berondigd

heb; want waar Hij zijn heilig gebod gaf: „Eert uwen vader en uwe moeder,“ daar heb ik met de overtreding van dat bevel mij vergrepen aan Hem, die dat gebod gegeven heeft. Ik weet het, en ik gevoel er meer van, dan ik kan uitdrukken. Ik ben een groot zondaar... 't is niet alleen dit kwaad, dat roept om straf... Ik ben een doodslager... O, mijnheer, 't wordt me daar binnen zoo benauwd, als ik aan alles denk. Ik kan mij niet begrijpen, dat ik zooveel jaren betrekkelijk kalm heb kunnen leven. Ik word soms verscheurd door droefheid...“

„Dat geloof ik wel. Ge waart hang voor den menschelijken rechter; en daarom trachtet gij u aan zijn arm te onttrekken: op hem hadt gij alleen het oog. Aan den hemelschen Rechter dacht gij niet. Maar nu krijt gij met Hem te doen, die boven alle menschelijke rechtbanken is, uit wiens hand niemand u verlossen, voor wiens oog niets u verbergen kan. Dien Rechter kunt ge niet ontvluchten. Vroeger waren uwe oogen daarvoor gesloten. Thans gaan ze er voor open. Vroeger leefde ge als in een droom; nu komt het ontwaken.“

„Ja, ja, mijnheer, zoo is het,“ stamelde Karel. „Ach, ik ben wel diep rampzalig.“

„Dat was de verloren zoon ook.“

„Maar toch niet zoo erg, als ik. Hij had zich niet zoo gruwelijk bezondigd.“

„Dat meent gij wel. Maar uit zijne woorden blijkt anders. Hij gevoelde, dat hij tegen God zwaarlijk had misdaan. „Ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u;“ zoo beleed hij voor zijn vader.“

„Zouden mijne zonden nog vergeven kunnen worden?...“

„Hoor, wat Gods Woord zegt: „Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonden.“ Uwe zonden zijn groot en menigvuldig, nog grooter, nog meer in getal, dan gij weet of denkt; maar de genade van Jezus Christus is als de wijde zee, waarin bergen van zonden wegzinken, zoodat ze niet meer gezien worden.“

„Zou Hij mij wel willen aannemen?“

„Luister naar Zijn eigen Woord: „Komt allen tot Mij,

die vermoed en belast zijt, en Ik zal u ruste geven. Die tot Mij komt, zal Ik niet uitwerpen."

Karel zweeg en zag nadenkend voor zich neder.
 „Mijnheer," zeide hij eindelijk met droeven blik, „zou het werkelijk voor mij niet te laat zijn?"
 „Maar zeg mij eens, jonge vriend, wie heeft u doen zien, dat gij niet een groot zondaar zijt? Vroeger waart ge blind, nu ziet ge uwe zonden; ten minste zooveel, dat ze u als een pak op uwe ziel drukken. Vroeger ontliet ge God en sloegt ge uw geweten op den mond. En in dien toestand heeft Hij u, gelijk gijzelf getuigt, meer dan eenmaal op eene zeer bijzondere wijze van den dood gered. Gij zijt gespaard. Bemerk gij daaruit niet, dat de Heere God geen lust heeft in uwren dood? Want had Hij in uw verderf lust, wat zou Hem dan bewogen hebben, u bij herhaling uit doodsgevaar te redden? Meer nog: Dat gij nu ziet, daar gij vroeger blind waart voor het gruwelijke van uwe zonden, is van Hem, van den goeden Herder, die het verlorene zoekt. De Heilige Geest heeft u gezicht gegeven in uw treurigen toestand. Want Hij overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel. En zoudt ge nu meenen, dat, waar de Geest van God u ontdekt, en daarin het bewijs geleverd wordt, dat de Heere u zocht en vond, gij niet aangenomen zoudt worden, als ge met een waarachtig berouw tot den Heiland u wendt? Mijn vriend, Hij laat geen bidder staan. Wat kleine gedachten hebt ge van Zijne onuitsprekelijke genade en barmhertigheid! Niet alzo. Ge doet Zijne liefde smaadheid aan. Kom, laat mij iets voorlezen, dat u wel ten deele bekend is, gelijk ik daareven heb vernomen, maar dat u toch nog een dieperen blik in de ontferming van onzen God kan doen slaan."

De veldprediker sloeg zijn zakbijbelje op, en las het bekende, overschoone vijftiende hoofdstuk van Lukas' Evangelie. Hij voegde er nog eenige woorden ter verduidelijking aan toe, en verliet Karel na met hem den Heere hartelijk gebeden te hebben om het gelok, dat vast en zeker vertrouwt op de toezeggingen van Jezus Christus.

De tranen brandden hem in het oog, terwijl hij rondzag en zich bedacht, waar zich te wenden, om berichten over zijne ouders in te winnen. Bij den buurman, wiens hoeve hij voorbij gegaan was?... Dat was misschien wel het beste: maar daar schoon alles in diepe rust. Maar ginds aan den weg brandde nog licht. Karel spoedt er zich heen. Het was eene arbeiderswoning.

Op zijn kloppen wordt de deur geopend.
 „Wie zijt gij?" vraagde een stem, die Karel meende te herkennen.
 „Een militair in Engelschen dienst" is het antwoord.
 „Mag ik binnenkomen?"

„O, ja."
 Karel trad binnen. Eene vrouw zat aan tafel bezig met de verzorging van haren zuigeling. Die vrouw had bekende trekken.

„Neem plaats," zeide de arbeider en zette een stoel bij Karel neder. „Wat is de reden van uw komst zoo laat in den avond. Ik hoop toch niet, dat het hier in den omtrek weer op een vechten gaat. We hebben er waarlijk al genoeg van."

„Ik kom u vragen, of gij mij ook kunt zeggen, waarheen Thijssen en zijn vrouw, die op de hoeve „Zorg-Vlied" gevoond hebben, verhuisd zijn?"

De arbeider en zijne vrouw wierpen beiden een langen en onderzoekenden blik op den krijgsman. Een vermoeden rees bij hen op.

„Wie zijt gij dan? Kent gij Thijssen?"
 „Wie ik ben, doet niets ter zake. Zegt mij, waar kan ik ze vinden?... Waarom talmt ge?" ging Karel voort, „ik moet ze spreken. Heden nog.... Waar wonen ze?"

„Als mij niet alles bedriegt," antwoordde de arbeider, „dan zijt gij de zoon van boer Thijssen."

„Karel?... Is 't mogelijk?"... riep de vrouw.
 „Nu ja, ik ben Karel, de zoon van boer Thijssen. Maar zeg me nu gauw, waar zijn mijne ouders? Wat is er van hen geworden?..."

Eenige dagen later kon Karel het veldhospitaal verlaten, en naar zijn bataillon terugkeeren. Juist had generaal Daendels, de bevelhebber der Bataafsche en Fransche legerebenden, eene rugwaartsche beweging gemaakt, zoodat het terrein tot voorbij Alkmaar voor de Engelsch-Russische armee open lag. Nu kon Karel dan aan zijn vurigen wensch voldoening schenken; nu zou hij, naar hij hoopte, zijne ouders wederzien. Hij vroeg en verkreeg verlof, om de hoeve zijner ouders te bezoeken.

Begunstigd door een holderen starrenhemel, spoedde Karel zich voort op den weg van Schagen naar Alkmaar. Veel was veranderd in de jaren zijner afwezigheid: maar ook veel nog in denzelfden toestand gebleven, als toen hij nog thuis was.

Duizend herinneringen waakten bij hem op, bij het aanschouwen van zooveel, dat hem terugvoerde in den tijd, toen hij nog thuis was. Hoe meer hij de plek naderte, waar hij zijne ouders hoopte te vinden, des te sneller werd zijn stap. Hoe zou hij hen ontmoeten? Ziek of gezond? In elk geval zeker veel verouderd, en meer vergrijsd dan toen hij hun ontloopen was.... Maar is daar niet de hoeve van den buurman met de twee beukeboomen bij het hek?... Dus nog maar weinige schreden.... Gindsche kromming van den weg voorbij, en....

„Maar.... wat is dat?..."
 Karel stond als vastgenageld.
 Waar hij zijns vaders hoeve meende te vinden, vond hij.... eene ruïne.... een puinhoop....
 „Dat heb ik verdiend!".... kroet hij wanhopig. „De oudertijke woning, die ik, ellendeling, ontvluchte, mocht ik niet weer vinden.... Maar.... mijn lieve ouders.... mijn vader.... mijn moeder.... waar zijn ze? Wie weet, wat ellende ze uitgestaan hebben.... en ik, hun eenig kind, die hun tot troost en steun had moeten zijn.... ik heb hun kruis verzwaaard.... O, kon ik goed maken, wat ik bedorven heb.... Maar ik zal het doen.... Ik zal ze opsnoeren.... ik zal ze vinden.... en toonen, dat ik betreur, diep, diep betreur, wat ik vroeger misdeed."

„De hoeve is vernield"....
 „Dat weet ik. Ik ben er langs gekomen."
 „Generaal Daendels heeft het huis omver laten halen bij de laatste gevechten, die...."
 „Daarover straks. Ik vraag u naar mijne ouders."
 „Zij zijn hier niet meer."
 „Waar dan?" vroeg Karel in ongeduld oprijzend.
 „Ze rusten bij elkaar op het kerkhof, en hunne zielen zijn bij God"....

Bleek als een doode, viel Karel op zijn stoel neder. 't Werd hem donker voor de oogen en in zijne ooren leide het, als een geweldige storm.

„Toe gauw, Barend, zie je niet, dat hij van zich zelfven raakt. Gauw, neem wat azijn en maak zijne slapen nat," riep de vrouw, die ondertusschen haar kind in de wieg legde.

„Laat mij.... laat.... mij.... sterven.... ik heb.... niets anders.... ver.... diend," stamelde Karel en sloot de oogen.

„Och, dat hadden die goede menschen moeten beleven! Wat zou hun dat vertroost hebben.... Ze treurden zoo om hem!"

„Stil Liesbet," zeide Barend, „je moet bedaard blijven. Geef nog wat azijn.... Zoo.... dat helpt."

Karel sloeg de oogen op. Een diepe zucht ontsnapte aan zijn beklemden borst.

„Mijn ouders.... dood!.... te laat!.... te laat!".... Toen zich eenklaps oprichtende, riep hij met verwilderd blik:

„Ik moet naar 't kerkhof.... Ik.... Ik.... zal".... Barend wilde hem tegenhouden, maar te vergeefs. In een oogwenk was hij de deur uit.

„Ge moet hem niet alleen laten, Barend. Hij is zich zelve niet vertrouwd," zeide Liesbet.

Barend had reeds zijn pet gegrepen en liep Karel na. Aan den ingang van het kerkhof haalde hij hem in.

„Wijs me het graf," zeide Karel somber.
 Barend greep hem in den arm.

„Ga liever mede terug. Wacht tot morgen. Dat is immers veel beter.”

„Nee, nu... nu... Waar hebben ze mijne ouders begraven?”

Barend wees hem de grafzerk, ziende dat er niets aan te doen was.

„Mijn lieve vader!... mijn lieve moeder!”... gilde Karel, terwijl hij zich op den grafsteen nederwierp. „O, kon mijne stem u nog bereiken!... Kon ik u vergeving vragen!... Vergiffenis, vergiffenis voor al het verdriet en de ellende, die ik over u heb doen komen... Te laat!... Te laat!”

„Tranen verstikten zijn stem. Hij drukte het gloeiende voorhoofd tegen de kille zerk, en wrong zich krampachtig de handen.

Barend werd verlegen. Zulke eene hartstochtelijke droefheid had hij nog nimmer bijgewoond. Was dit dezelfde Karel, dien hij, toen hij nog knecht bij Thijssen was, zoo dikwijls, hardvochtig en tergend, de ouderlijke vermaningen in den wind had zien slaan?

Hij beproefde te troosten; maar wat kon hij zeggen, dat tot troost verstreken kon. Had hij zelf het dan niet met eigen oogen aanschouwd, hoe de boer en diens vrouw verteerd werden door oudersmart over hun verloren zoon! Had hij niet vaak met Liesbet, de vroegere dienstmaagd op de hoeve „Zorg-Vlied”, met wie hij voor een paar jaar in den echt getreden was, gesproken van de verterende droefheid in het ouderhart over den slechten zoon, die zijne ouders zoo vaak op het hart getrapt had...

Eindelijk werd Karel kalmer. Hij liet toe, dat Barend hem meenam. Maar van rusten wilde hij niets weten. Toen hij vernam, dat hij de gewezen dienstboden zijns vaders vóór zich had, drong hij er op aan, dat ze alles, alles vertellen zouden, wat ze van zijne diepgegriefde ouders wisten. En daar was veel te vertellen.

Om zijn gevoel te sparen, beschreven Barend en Liesbet de smart van de diepgegriefde ouders niet met die kleuren, waarmede zij zulks hadden kunnen doen. Maar toch ver-

nam Karel zooveel, dat het hem was of duizend dolken zijn hart doorprieten. En toen hij vernam, dat zijne ouders, die kort na elkander overleden waren, nog op hun sterfbed voor den zoon, die voor hen verloren was, geboden hadden, barstte Karel in zulk luid snikken uit, dat de beide eenvoudige lieden vreesden, dat hij weder in bewusteloozen toestand zou geraken. Zij trachtten hem te bepraten, zich naar bed te begeven, waaraan hij eindelijk gehoor gaf.

Den volgenden morgen lag Karel in een hevige koorts. De hevige aandoeningen van den vorigen avond hadden zijn anders sterk gestel derwijze aangetast, dat hij onmogelijk het bed kon verlaten.

„Ik kan niet opstaan,” zeide hij tot Barend, die aan zijn bed kwam. „Mijn hoofd is in de war. Mijne leden trillen. Was de veldprediker maar hier. En dat ik u en Liesbet zoo tot last moet wezen”...

„O, bekommer u daarover niet,” viel Barend in, „we behelpen ons graag, als u dat plezier kan doen.”

„Ja,” voegde Liesbet er bij, „we kunnen ons wel zoo inrichten, dat ge gerust een poosje bij ons kunt blijven, als dat noodig is, en gij u wat behelpen wilt.”

Beiden waren niet van goedhartigheid ontbloot. En het oprecht berouw, dat Karel toonde, nam veel van de ergernis weg, die Karel ook hun gegeven had, in de slechte behandeling zijner ouders en het groote verdriet, dat hij hun had aangedaan.

„Zal ik den veldprediker opzoeken,” vroeg Barend, „en vragen of hij komen wil?”

„Ja, ja, doe dat,” zeide Karel. „Aan het hoofdkwartier zal men u wel inlichtingen geven, waar ge hem vinden kunt.”

Barend begaf zich terstond op weg, en slaagde er in, den prediker te vinden. Deze beloofde te zullen komen.

Vóór den avond was hij reeds in de arbeiderswoning, in gezelschap van een officier van gezondheid, die op zijn verzoek was medegegaan.

Deze onderzocht den kranke en verklaarde, dat een

zenuwziekte in aantocht was. Hij beval rust en stilte aan.

„t Beste is,” zeide hij tot den veldprediker, „dat hij naar 't hospitaal vervoerd wordt. Van avond kan dat natuurlijk niet. Morgen zal ik zien weer te komen.”

De veldprediker bleef nog. Hij ging bij het bed zitten. „O, mijnheer, zeide Karel, „wat lijd ik vreeslijk. Mijne ouders, mijne lieve ouders, zijn... dood.”

„Ik weet het,” hernam deze. „Uw hospes heeft het mij reeds gezegd.”

„Ja... o, 't is verschrikkelijk... te laat!... te laat!”

„Maar niet te laat, om als een berouwhebbende zondaar aan Jezus' voeten neer te zinken. Niet te laat, om vergeving te vragen bij hem, wiens Bloed van alle zonden reinigt, ook van de zonden, die gij tegen uwe goede ouders bedreven hebt,” sprak de leeraar met nadruk.

Karel bedekte zijn gelaat met beide handen. „O, kon ik... kon ik weer goed maken, wat ik bedorven heb,” riep hij de handen wringende.

„Dat kunt ge niet. En al waren uwe ouders nog in leven, dan zoudt ge het nog niet kunnen. 't Is onmogelijk, dat gij uwe zonden, ook de geringste zoudt kunnen uitwischen. Maar Jezus kan dat, Hij, de Redder en Verlosser van zondaren.”

„O mijnheer, 't is mij zoo bang. Rondom schuld. Ik ben de moordenaar van mijne ouders... ik heb hun leven verkort. En boven dat heeft mijne hand 't bloed van mijn naaste vergoten”...

„Ik weet het. Het is vreeslijk. Maar de genade van Christus is overvloedig genoeg, om al die zwarte zonden, en ook de andere, die ge nog niet kent, uit te wischen. Heeft Hij niet den moordenaar aan het kruis gered? Heeft Hij hem niet eene plaats in den hemel beloofd, toen deze met berouw over zijne schuld Hens bad, dat Jezus in genade aan hem denken wilde?”

Karel zweeg. De leeraar bad met hem; en beloofde den volgenden dag weer te zullen komen.

Toen de volgende morgen aanbrak, was de zieke veel

verergerd. Aan vervoerd te worden, was geen denken. De ziekte nam hand over hand toe. Slechts enkele schijnbaar heldere oogenblikken, wisselden de hevige aanvallen van koorts en benauwdheid af, waarin hij onophoudelijk sprak, onsamenvattend, zooals bij dergelijke koortsen gewoonlijk gebeurt.

De leeraar bezocht hem, zoo dikwijls zijne drukke bezoeken aan de gewonden, dit toeliet. Het was zijn vurige bede, dat Karel, wiens toestand bij den dag verergerde, weer bij zijn kennis mocht komen.

Zijn gebed werd verhoord.

Weinige uren vóór den doodstrijd mocht hij het genoegen smaken, dat Karel tot bewustheid kwam, en kon hij nogmaals met hem spreken over het ééne noodige, dat de ziel, die door schuld verslagen is, rust en vrede kan aanbrengen. Zijne woorden vonden meer ingang, naarmate de laatste oogenblikken naderden. En toen Karel den laatsten adem uitblies, mocht de trouwe dienaar van Christus hem de oogen sluiten met de gegronde hoop, dat deze zondaar wel laat, maar niet „te laat”, de toevlucht genomen had tot Hem, die 't beloofd en waar maakt, dat Hij niet uitwerpt, die tot Hem vlucht.

